

”HYVÄ, ETTÄ SE PASKA KUOLI”: Kuolleiden kunnian ja muiston loukkaaminen internetissä

Eveliina Suvisaari

2/2017

Tiivistelmä

Tekijä	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike	
Eveliina Suvisaari	Poliisi (AMK)	
Julkaisun nimi	Julkisuusaste	
"HYVÄ, ETTÄ SE PASKA KUOLI": Kuolleiden kunnian ja muiston loukkaaminen internetissä	Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi	Opinnäytetyön muoto	
Pauliina Potila	Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä		
<p>Kuolleista ihmisistä kirjoitetaan asiattomuuksia ja julkaistaan solvaavia pilakuvia internetissä. Nykyisen lainsäädännön mukaan kuolleiden kunniaa ja muistoa suojataan vain valheellisen tiedon osalta, joten tällainen solvaava kirjoittelu on täysin laillista. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, pitäisikö kuolleita koskeva solvaava kirjoittelu kriminalisoida ja mitä mahdollisia ongelmia kriminalisointiin liittyy.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen yhdistelmänä. Teoriaosuudessa käytettiin myös oikeusdogmaattista ja oikeusvertailevaa tutkimusmenetelmää. Kuolleiden kunnian ja muiston loukkaamista ei ole aiemmin tutkittu eikä siitä löydy kirjallista materiaalia juuri lainkaan. Tiedonkeruu tapahtui vähäisten kirjallisten lähteiden, poliisihaastattelun sekä syyttäjille osoitetun kyselyn muodossa. Haastattelussa ilmi tulleita kokemuksia, kyselyn vastauksia ja teoriapohjaa analysoimalla opinnäytetyöllä pyrittiin saamaan vastaus tutkimuskysymyksiin.</p> <p>Opinnäytetyö osoitti, että kuolleisiin kohdistuvan solvaavan kirjoittelun ja muun vastaavan toiminnan kriminalisointi olisi tarpeellista. Kriminalisoinnin toteutustavan osalta nousi useita eri vaihtoehtoja esille. Ongelmiksi kriminalisoinnin osalta nousivat poliisien resurssit sekä kirjoittelun valvonnan vaikeus. Pakkokeinolain osalta ongelmallista on se, että ilman televalvontaoikeuksia internetrikosten selvittäminen voi olla jopa mahdotonta.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
38 + 3 liitesivua	2/2017	Amk2014ONT
Avainsanat		
kunnianloukkaus, sananvapaus, vihapuhe, nettikiusaaminen, internet		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	2
2	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	3
2.1	Tutkimuksen lähtökohta ja tarkoitus	3
2.2	Tutkimusmenetelmä	4
2.3	Teemahaastattelu	5
2.4	Www-kysely	5
2.5	Tutkimuksen teemat ja tutkimusongelma	6
2.6	Tutkimuksen toteuttaminen	6
3	KIUSAAMINEN JA INTERNET	7
3.1	Sosiaalinen media ja internet	7
3.2	Nettikiusaaminen	8
3.3	Nettikiusaamisen muotoja	9
3.4	Kuolemantapaukset	10
4	LAINSÄÄDÄNTÖ	10
4.1	Sananvapaus	11
4.1.1	Vihapuhe	12
4.2	Kunnianloukkaus	13
4.3	Kunnianloukkauksen dekriminalisointi	14
4.4	Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen	16
4.5	Lainsäädäntö Ruotsissa	17
5	ESIMERKKITAPAUKSIA	19
5.1	Jimi Karttunen	19
5.2	Hanna Ruax	20
5.3	Arttu Ollila	21
5.4	Jenna Lepomäki	22
5.5	Amanda Todd	22
6	TUTKIMUSTULOKSET	23
7	POHDINTAA	32
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni syvennyn kuolleiden ihmisten kunnian ja muiston loukkaamiseen internetissä. Nykypäivänä internetissä näkee paljon solvaavia kirjoituksia ja pilakuvia kuolleiden ihmisten kustannuksella. Kuolleiden ihmisten kunnian ja muiston loukkaamista internetissä voidaan usein verrata elossa olevan ihmisen nettikiusaamiseen. Tämä on tämänhetkisen lain puitteissa täysin sallittua, mutta pitäisikö asian olla toisin? Pysin opinnäytetyössäni selvittämään, onko tällainen kuolleita koskeva solvaava ja asiaton kirjoittelu ja muu vastaava toiminta tarpeellista saada rangaistavaksi. Pysin selvittämään myös mitä mahdollisia ongelmia toiminnan kriminalisoinnissa voisi tulla vastaan.

Kuolleiden kunnian ja muiston loukkaaminen internetissä on aiheena ajankohtainen, sillä internet on nykypäivänä entistä enemmän ihmisten elämässä mukana. Suurella osalla ihmisistä on internetissä edes jonkinlainen profiili, jonka kautta siellä pääsee kirjoittelemaan. Ihmiset kirjoittelevat paljon myös anonyyminä tai nimimerkin takaa. Monet ajattelevat, että he voivat kirjoittaa mitä vain ja lisätä mitä tahansa tiedostoja internetiin nimimerkin takaa kasvottomina ja nimettöminä eikä heille tule tästä mitään seuraamuksia, kun ei tiedetä kuka siellä oikeasti kirjoittelee. Ihmisillä on perusoikeutenaan sananvapaus, mutta missä kohtaa sananvapauden raja menee? Oikeuttaako sananvapaus ihmisiä kirjoittamaan internetissä mitä tahansa?

Ilmiö on melko uusi ja sen vuoksi lakia säätäessä asiaa ei ole osattu ottaa huomioon. Lainsäädäntö ei ole pysynyt tietotekniikan nopean kehityksen mukana. Tämä on luonnollista, sillä lakeja ei voida säätää varmuuden vuoksi, vaan taustalla pitää olla syy, minkä takia laki on olemassa. Ennen solvaavia ja herjaavia asioita muista ihmisistä kirjoiteltiin sanomalehdissä tai huudeltiin yleisötilaisuuksissa. Tilanne on nyt kuitenkin toinen, sillä internetissä tällainen toiminta on erittäin helppoa: muutama napin painallus ja loukkaava teksti on kirjoitettu tai kuva on lisätty.

Yhtenä ongelmana on myös se, kuinka hyvin tai nopeasti tällaisia kirjoituksia ja solvauskuvia saadaan pois internetistä. Kerran internetiin kirjoitettu asia pysyy siellä todennäköisesti ikuisesti, vaikka tekstin tai kuvan lisääjä olisi sen poistanut. Aina joku on ehtinyt ottaa kuvan tai tekstin talteen. Tätä ongelmaa ei ole ennen ollut, sillä ääneen sanottu sana on kadonnut heti, kun se on sanottu. Tämän lisäksi suuri ja nopea levitys, mikä internetin kautta helposti tapahtuu, on tällaisissa tapauksissa erittäin ongelmallista.

Monet ihmiset käsittelevät vaikeita asioita, kuten kuolemaa, mustan huumorin kautta. Kaikilla ei kuitenkaan ole huumori motiivina loukkaavia asioita kirjoittaessa, vaan osa yrittää provosoida ja saada muissa ihmisissä reaktioita aikaan tai jopa pahoittaa omaisten mielen kuollutta koskevan loukkaavan huumorin kautta.

Opinnäytetyöni on oikeusdogmaattinen ja oikeusvertaileva tutkimus. Tämän lisäksi työni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus sekä kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus. Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt temahaastattelua eli puolistrukturoitua haastattelua. Haastateltavana minulla toimi Marko ”Fobba” Forss, joka on toiminut yhdeksän vuotta

nettipoliisin tehtävissä Helsingin poliisilaitoksella. Olen tehnyt myös syyttäjille kohdistetun www-kyselyn aiheesta Webropol-sivustolla. Avaan näitä tutkimusmenetelmiä tarkemmin toisessa kappaleessa.

2 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

2.1 Tutkimuksen lähtökohta ja tarkoitus

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä internet on nykypäivänä suuressa roolissa monien ihmisten elämässä. Internet on todella laaja paikka, josta löytyy kaikenlaista, eikä kaikkea mitä internetissä tapahtuu pystytä millään valvomaan. Monet ihmiset ovatkin ottaneet sen linjan, että he voivat kirjoittaa internetissä mitä vain. Ruudun takaa on helppo kirjoittaa ilkeitä asioita, kun ei tarvitse esittäytyä omalla nimellä tai kohdata kasvotusten toista henkilöä. Anonyymisyys vaikuttaa paljon siihen mitä ihmiset internetissä kirjoittavat.

En ole huomannut, että aiheesta olisi puhuttu eikä siitä löydy kirjallista materiaalia juuri lainkaan. Tämä oli yksi syy, miksi valitsin aiheen. Halusin nostaa asian esille ja antaa ihmisille ajattelemisen aihetta. Osa kirjoittelee kuolleista varmasti ajattelematta lainkaan, miten se vaikuttaa kuolleen läheisiin. Jos solvaavasta kirjoittelusta saataisiin rangaistava teko, vähenisi tällainen kirjoittelu varmasti edes jonkin verran. Solvaamisella tarkoitetaan sitä, että joku loukkaa toisen kunniaa loukkaavin sanoin, esimerkiksi haukkumalla (Suomi sanakirja, luettu: 20.1.2017).

Vihapuhe on lähivuosina noussut entistä enemmän esille ja siitä on puhuttu muun muassa mediassa todella paljon. Vihapuhetta vastaan yritetään taistella ja se pyritään saamaan kuriin monilla eri tavoin. Kirjoitukset, joita kuolleista kirjoitellaan internetissä, ovat usein lähellä vihapuhetta ja osan kirjoituksista voidaan ajatella olevan vihapuhetta. Tämä on yksi syy opinnäytetyön aiheen ajankohtaisuudelle.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa otin yhteyttä ylikonstaapeli Marko Forssiin, joka toimii nettipoliisina Helsingin poliisilaitoksella. Forss lupasi antaa minulle haastattelun aiheesta. Hain ennen haastattelua haastatteluluvan kyseisen yksikön päälliköltä Seppo Kujalalta, joka myönsi luvan.

Työni tarkoitus on lisätä ihmisten tietoisuutta kyseisestä ilmiöstä ja saada joku mahdollisesti viemään asiaa eteenpäin niin, että toiminnasta saataisiin rangaistavaa. Tarkoituksena oli avata asiaan perehtyneen poliisin kokemuksia ja ajatuksia aiheesta sekä useamman syyttäjän mielipiteitä asian kriminalisoimisesta. Oman oppimiseni lisäksi toivon työni herättävän ajatuksia muissa ihmisissä ja sen myötä asiaan puuttumisen helpottuvan edes hieman.

2.2 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni aihe liittyy oikeusnormeihin ja oikeudelliseen ajatteluun (Husa ym. 2005, 9). Oikeustieteellistä tutkimusmenetelmistä tärkeimpiä osia ovat lainoppi, oikeushistoria, oikeussosiologia, oikeusfilosofia ja vertaileva oikeustiede. Tutkimusta tehdessäni yhdistelin näitä tarkastelutapoja ja työni teoriaosuus pohjautuu lainopilliseen ja oikeusvertailevaan tutkimusmenetelmään. (Husa ym. 2005, 13.)

Lainopin eli oikeusdogmatiikan tutkimusongelmana on selvittää, mikä on voimassa olevan lainsäädännön sisältö käsiteltävässä oikeusongelmassa. Kerron opinnäytetyössä millainen lainsäädäntö on tällä hetkellä opinnäytetyöni kannalta. Selvitän myös, mitä lainsäädäntö ei pidä sisällään, eli millainen toiminta ei ole rangaistavaa. Lainopin toisena tehtävänä on tutkittavana olevan kohteen jäsentäminen. Jäsentämisen avulla lainoppi pyrkii kehittämään ja luomaan oikeudellista käsitejärjestelmää. Oikeudellisella käsitejärjestelmän varassa tulkitaan lakia. Jäsentäminen auttaa lakiin tutustujaa löytämään etsimänsä säännökset ja hahmottamaan kokonaiskuvaa. (Husa ym. 2005, 13–14.)

Vertaileva oikeustieteellä tarkastellaan vähintään kahden eri maan lainsäädäntöä ja oikeusilmiöitä suhteessa toisiinsa. Oikeusvertailu tukee lainopillisia tutkimuksia. Omassa tutkimuksessani olen selvittänyt millainen lainsäädäntö Ruotsissa on verraten Suomen lainsäädäntöön. Selvitin myös hieman Norjan lainsäädäntöä ja nostan sieltä yhden asian esille. Oikeusvertailun avulla oikeusjärjestelmän tuntemista voidaan syventää. Oikeusvertailu auttaa kehittämään oikeusjärjestystä, sillä sitä pidetään lainvalmistelun suosittuna menetelmänä. (Husa ym. 2005, 15.)

Haastattelun osalta tutkimusmenetelmänä minulla on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Valitsin kyseisen menetelmän, sillä halusin päästä vuorovaikutukseen haastateltavan henkilön kanssa ja näin ollen saada mahdollisimman paljon aitoja ajatuksia ja mielipiteitä aiheesta. Laadullisessa tutkimuksessa on olennaista, että siinä rajoitutaan pieneen määrään tapauksia ja haastateltavat valitaan harkinnanvaraisesti. (Heikkilä 2010, 16–17.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija ja haastateltava ovat keskenään vuorovaikutuksessa ja haastattelussa annetaan haastateltavalle vapautta vapaalle kerronnalle (Hirsjärvi & Hurme 2011, 34). Kvalitatiivinen tutkimus lähtee liikkeelle yleiskäsitteistä, ja se muuttuu tutkimuksen kuluessa. Lopulta kvalitatiivinen tutkimus päättyy hypoteeseihin eli olettamuksiin. Laadullisessa tutkimuksessa raportointi on kuvailevaa ja pohtivaa, ei niinkään numeraalista. Kvalitatiivinen tutkimus on hyvä silloin kun halutaan tuoda esiin haastateltavan omia kokemuksia ja havaintoja aiheesta. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 25–26.)

Kyselyn osalta tutkimusmenetelmäni on kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus, ja sen toteutin www-kyselyn muodossa. Kvantitatiivisen tutkimuksen avulla pyritään selvittämään lukumääriin ja prosentiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Kyseinen tutkimustapa edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta. Yleisin aineiston keruussa käytetty tapa on tutkimuslomake valmiine vastausvaihtoehtoineen, ja usein vastauksia

havainnollistetaan taulukoin ja kuvioin. Kvantitatiivisella tutkimuksella pystytään usein kartoittamaan tilanne, mutta siinä ei pystytä riittävästi selvittämään asioiden syitä. (Heikkilä 2010, 16.)

Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen yhdistämistä kutsutaan monistrategiseksi tutkimukseksi. Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen pystyy yhdistämään neljällä eri tavalla. Ensinnäkin kvalitatiivisia tuloksia voidaan käyttää kvantitatiivisten tulosten lomassa esimerkkeinä ja toiseksi kvalitatiivisia tuloksia voidaan käyttää myös kvantitatiivisten tulosten selittämiseen. Hyödynnän omassa tutkimuksessani näitä kahta eri tutkimusmenetelmää näillä kahdella ensimmäisellä tavalla. Kolmanneksi kvalitatiivista vaihetta voidaan käyttää hypoteesin luomiseen kvantitatiivista vaihetta silmällä pitäen. Neljänneksi joku voi halutessaan tehdä myös tutkimuksen, jossa ensin on käytetty kvantitatiivista otetta ja sen pohjalta kvalitatiivisessa tutkimuksessa on ilmiöt lajiteltu niiden ominaisuuksien mukaan tyypeiksi. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 28.)

2.3 Teemahaastattelu

Minulle oli selvää, että haluan tehdä haastattelututkimuksen. Halusin päästä suoraan vuorovaikutustilanteeseen haastateltavan kanssa. Koen, että haastattelun aikana syntyy tilanne, missä pystyy itse suuntaamaan tiedonhankintaa haluamaansa suuntaan. Haastattelun avulla pystyy myös helpommin selvittämään haastateltavan motiiveja vastauksille. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 34.)

Haastattelumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun. Koin, että kyseinen haastattelumenetelmä on paras vaihtoehto, sillä siinä haastateltavan vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltava saa vastata kysymyksiin omin sanoin. Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin ja niiden ympärillä käydään keskustelua. Haastattelussa läpikäytävät teemat on mietitty ja määriteltä valmiiksi ennen haastattelua. Valmiita yksityiskohtaisia kysymyksiä ei teemahaastattelussa käytetä. Toki haastattelijalla on miettinyt valmiita kysymyksiä teeman ympärille, mutta kysymysten sanamuotoja voi muuttaa kesken haastattelun. Itse koin sen hyväksi, että haastattelurunko ei ole lukkoon lyöty, vaan haastattelijalla voi kysyä haastateltavalta jotain muutakin aiheeseen liittyvää jos sellaista tulee kesken haastattelun mieleen. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47–48.)

2.4 Www-kysely

Valitsin omaan tutkimukseeni www-kyselyn, jonka lähetin syyttäjille. Www-kysely voidaan lähettää vain sellaiselle joukolle, jolla on mahdollisuus internetin käyttöön. Www-lomakkeiden teko vaatii asiantuntemusta ja on selvitettävä, miten tutkittaville saadaan tieto tutkimuksesta. (Heikkilä 2010, 18–19.)

Lähetin www-kyselyn Webropol-sivuston kautta kaikkiin Suomen syyttäjänvirastoihin, jotka välittivät viestin syyttäjille heidän työ sähköpostiinsa. Lähetin kyselyn joka puolelle Suomea, sillä halusin saada useamman syyttäjän mielipiteen kuolleiden kunnian ja muiston

loukkaamisen kriminalisoimisesta. Ajattelin, että syyttäjillä ei välttämättä ole niin paljon kokemuksia tällaisesta aiheesta sen laillisuuden vuoksi, että haastattelusta olisi saanut niin paljon yksityiskohtaista tietoa ja kokemuksia kuin olisin tutkimukseeni halunnut. Halusin kuitenkin selvittää, ovatko syyttäjät törmänneet vastaavaan ilmiöön ja mitä mieltä he ovat kuolleita koskevan solvaavan kirjoittelun ja muun vastaavan toiminnan kriminalisoimisesta ja mitkä voivat olla mahdollisia ongelmia kriminalisointi ajatellen.

2.5 Tutkimuksen teemat ja tutkimusongelma

Valitsin tutkimukseeni neljä teemaa, joiden avulla haastattelin nettipoliisi Marko Forssia. Käytin teemoja apunani myös luodessani www-kyselyä syyttäjille.

Ensimmäinen teemani oli *kuolleiden kunnian ja muiston loukkaaminen internetissä*. Tarkoitukseni oli selvittää onko tällaisia solvaamistapauksia tullut aikaisemmin ilmi ja kuinka paljon. Halusin myös selvyyden siihen, kuinka uusi kyseinen ilmiö on sekä mitkä voisivat olla mahdollisia syitä ilmiölle.

Toinen teemani oli *sananvapaus*. Tämän teeman kautta pyrin selvittämään, missä sananvapauden raja menee ja mitä kaikkea internetissä saa kirjoittaa. Tarkoituksena oli myös selvittää, pitäisikö sananvapauden olla niin laaja kuin se tällä hetkellä on.

Kolmas teemani oli *kunnianloukkauksen dekriminalisointi*, jonka tarkoituksena oli selvittää ehdotetun kunnianloukkauksen dekriminalisoinnin syitä sekä sen hyviä että huonoja puolia, jos dekriminalisointiin joskus päädytään. Halusin myös selvittää, voiko dekriminalisointi mahdollisesti vaikuttaa siihen, voidaanko kuolleita koskeva solvaaminen edes saada rangaistavaksi. Dekriminalisoinnilla tarkoitetaan sitä, että jokin rangaistavaksi määritetty rikos laillistetaan.

Neljäs teemani oli *kuolleiden kunnian ja muiston loukkaamisen kriminalisointi*. Teemalla pyrin selvittämään, millaisia vaikutuksia kuolleisiin kohdistuvan solvaavan kirjoittelun kriminalisoinnilla voi mahdollisesti olla ja millaisia ongelmatilanteita kriminalisointia ajatellen voisi tulla vastaan. Pyrin selvittämään myös vähentäisikö kriminalisointi kyseisiä tapauksia ja olisiko se ylipäättään tarpeellista.

2.6 Tutkimuksen toteuttaminen

Haastattelun toteutin tammikuussa 2017. Haastatteluajan sovin haastateltavan kanssa hänelle parhaiten sopivan ajan mukaan. Haastattelu tehtiin Helsingin poliisilaitoksella rauhallisessa ympäristössä. Haastattelussa käytin apuna haastattelurunkoa, jonka olin aiemmin laatinut (liite 1). Etenin haastattelussa teemojen mukaan, mutta annoin haastateltavalle mahdollisuuden myös puhua hieman teeman ohi tarpeen mukaan. Haastattelussa käytin nauhuria, jotta sain kaiken keskustelemamme talteen myöhempää analysointia varten. Haastattelun jälkeen litteroin haastattelun, eli kirjoitin sen sanasta sanaan auki helpottaakseni vastausten käsittelyä ja analysointia. Sanatarkka litterointi on hidas ja työläs tapa, mutta halusin tehdä sen siltä varalta, jos päädyn käyttämään suoraa

lainauksia haastattelusta ja koin, että haastattelun purkaminen ja analysointi on helpompaa, kun koko keskustelu on paperilla. Kysymysten jakaminen teemoihin auttoi ja selkeytti niiden purkamista ja analysointia. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 140.)

Kyselyn syyttäjille toimitin myös tammikuussa 2017 kaikkiin Suomen syyttäjänvirastoihin, jotka lähettivät ne syyttäjien omiin työsähköpostiosoitteisiin (liite 2). Avasin hieman aihettani ja annoin ohjeet kyselyyn vastaamiseen. Annoin syyttäjille kaksi viikkoa vastausaikaa. Kyselyyn vastasi 56 syyttäjää. Vastaukset saatuani Webropol-sivusto laski itse tulokset ja teki niistä kaaviot, joita analysoin tutkimukseeni Forssin haastattelua apuna käyttäen.

3 KIUSAAMINEN JA INTERNET

Yleisesti ottaen kiusaamisella tarkoitetaan jatkuvaa, yhteen ja samaan henkilöön kohdistuvaa henkistä, fyysistä tai sosiaalista väkivaltaa. Kiusaamiseen osallistuu usein useampia henkilöitä, ja he kohdistavat kiusaamisensa yhteen ja samaan henkilöön. Kiusaamisen syitä on monia, eikä niitä aina tiedetä. Kiusaajat voivat keksiä kiusatun ulkonäöstä kiusattavaa, kuten myös kiusatun kiinnostuksen kohteista, koulumenestyksestä tai hänen tavastaan tehdä jotain. Syyksi kelpaa lähes mikä tahansa ominaisuus kiusatusta, joka eroaa muista ihmisistä. (Lämsä 2009, 59–60.)

Kiusaamisen muotoja on monenlaisia. Opinnäytetyössäni keskityn kiusaamiseen internetissä. Kiusaaminen internetissä on usein loukkaavien kirjoitusten lisäämistä keskustelupalstoille tai loukkaavien ja solvaavien kuvien tai videoiden lisäämistä kiusatun sosiaalisen median profiileihin kuten Facebookiin tai Instagramiin, tai muu vastaava toiminta. Fyysisyys jää kiusaamisesta kokonaan pois, sillä internetissä tapahtuva kiusaaminen ei vaadi kiusatun tai kiusaajan fyysistä läsnäoloa. Internetissä tapahtuva kiusaaminen onkin henkistä kiusaamista. (Vuokila 2013, 21.)

3.1 Sosiaalinen media ja internet

Sosiaalinen media on nykypäivänä monille erittäin tuttu ympäristö. Suurella osalla on puhelimesta helposti yhden napin painalluksen päässä pääsy sosiaaliseen mediaan, kuten Facebookiin, Instagramiin tai Twitteriin. Aiemmin sosiaalinen media oli lähinnä nuorten keskuudessa kovassa käytössä, mutta nykyisin myös aikuiset ovat ajautuneet mukaan sosiaaliseen mediaan (Forss 2014, 35). Facebookia voidaankin nykyään pitää aikuisten temmellyskenttänä. Asioista keskustellaan hyvinkin vahvoin mielipitein, eikä nykyään netistä löydy aihetta, jossa ei näkisi edes jonkin asteista nettivihaa. (Heinonen 2016.)

Sosiaalisen median hyviä puolia on se, että siellä pääsee tutustumaan samanhenkisiin ihmisiin välimatkoista ja maiden rajoista huolimatta ja näin luomaan uusia ihmissuhteita. Toisaalta sosiaalisessa mediassa yhteisöllisyyden syntyminen voi aiheuttaa sen käyttäjissä pahimmassa tapauksessa haitallisia ajatuksia. Näiden kautta ihmiset voivat alkaa pitää norminvastaista toimintaa hyväksyttävänä, ja yhteisöllisyys voi vahvistaa ihmisten uskoa asian oikeellisuudesta. (Järvinen, 2007.)

Ihmiset jakavat elämäänsä ja mielipiteitään sosiaalisessa mediassa niin kirjoitettujen tekstien kuin valokuvienkin muodossa. Näitä muut ihmiset pääsevät kommentoimaan omalla profiilillaan. Kommentointi ei aina pysy hyvän maun rajoissa, ja helposti joku vähintäänkin pahoittaa mielensä. Sosiaalisessa mediassa käytetään paljon kovaa kieltä, ja sen huomattuaan useat ihmiset menevät mukaan keskusteluihin tietämättä alkuperäisestä keskustelunaiheesta mitään. Tämä voi pahimmassa tapauksessa johtaa niin elävien kuin kuolleidenkin ihmisten pilkkaamiseen ja solvaamiseen ilman mitään oikeaa faktatietoa. (Vihavainen, 2015.)

3.2 Nettikiusaaminen

Yleisesti ottaen nettikiusaaminen on hyvin samanlaista kuin mikä tahansa muukin kiusaaminen. Ainoana erona on se, että kiusaaminen tapahtuu internetin välityksellä eikä se vaadi kiusaajan tai kiusatun fyysistä läsnäoloa. Näin ollen kiusattu ei saa olla rauhassa edes kotonaan tai kesälomalla, sillä kiusaaminen ulottuu internetin välityksellä kotiin asti. Internetissä kirjoittelu on äärimmäisen helppoa, ja se tapahtuu muutamalla napin painalluksella. Kirjoitukset ja kuvat leviävät myös kulovalkean tavoin internetin välityksellä, ja niiden leviämistä on mahdotonta hallita tai pysäyttää. (Vuokila 2013, 19–20.)

Koulussa tai työpaikalla tapahtuva kiusaaminen voi nykypäivänä jatkua helposti internetin välityksellä koulu- tai työpäivän jälkeenkin. Kiusaajat voivat lisätä internetiin kiusatusta valokuvia, videoita tai kiusattua koskevia juoruja. Kiusaajat voivat myös lähettää kiusatulle ilkeitä viestejä tai keskustella muiden kanssa kiusatusta ilkeään sävyyn. Kiusaajan ei tarvitse kohdata kiusattua kasvokkain, joten internetin kautta lähetetyt viestit ovat usein jopa ilkeämpiä kuin kasvokkain sanotut. (Lämsä 2009, 65.)

Nettikiusaaminen voi olla kiusatulle erityisen ahdistava kokemus, sillä internetissä tapahtunut kiusaaminen saa helposti suuren ja laajan huomion (Kauppinen, Tuominen 2015a). Usein tavallinen kiusaaminen vaatii hieman enemmän kuin vain yhden ilkeän kommentin. Kommentointia voidaan sanoa kiusaamiseksi, jos niitä on useampia tai useampi ihminen lähtee kommentoimalla kiusaamiseen mukaan. Internetissä tilanne on kuitenkin toinen, ja yksi ilkeä kommentti voi joissakin tapauksissa täyttää jonkin rikoksen tunnusmerkistön. (Forss 2014, 35–36.)

Yleisesti on ajateltu, että nettikiusaaminen on nuorten keskuudessa tapahtuvaa kiusaamista. Aikuiset ovat kuitenkin nykypäivänä yhä enemmän kiusaamassa ja haukkumassa toisiaan internetissä. Aikuiset osaavat usein olla vielä jopa ilkeämpiä toisilleen verratessa nuoriin. Internetissä kiusaaja saa suuren yleisön, ja se saattaa houkutella kiusaajan jopa ylilyönteihin. Pahimmillaan koko yhteisö, missä kiusaaja on kiusaamisen aloittanut, lähtee mukaan kiusaamiseen. Näin ollen kiusaaminen paisuu suuremmaksi ja levittyy laajemmalle ja näin ollen aiheuttaa enemmän vahinkoa kiusatussa. (Mannerheimin lastensuojeluliiton www-sivut, Nettikiusaaminen.)

Ihmiset esiintyvät internetissä usein anonyymeinä tai keksityn nimimerkin takaa. Henkilön esiintyessä anonyyminä hänen on helpompi sanoa mitä vain, kun hänen ei tarvitse esiintyä omalla nimellään ja olla silmällä toisen osapuolen kanssa. Anonyymisyys vaikuttaa tämän vuoksi todella paljon siihen miten internetissä käyttäydymme. (Dunkels 2016, 41.) Osa ihmisistä on tehnyt myös valeprofiileja esimerkiksi Facebookiin. Näiden valeprofiilien kautta ihmiset käyvät kirjoittelemassa asiattomuuksia muiden ihmisten profiileissa, kun heidän oma identiteettinsä on suojattu ja salassa. Tällaisessa tapauksessa henkilö voi kuitenkin syyllistyä rikoslain 38. luvun 9a§ (10.4.2015/368) identiteettivarkauteen, jos hän käyttää valeprofiilissa jonkun toisen henkilön nimeä tai kuvaa ja näin ollen erehdyttää kolmatta osapuolta.

Kiusaaja ei aina edes tunne kiusattavaa osapuolta tai ole koskaan edes nähnyt häntä. Internetissä kirjoitettu teksti kärjistää ajatuksia huomaamatta, sillä pehmentävät eleet ja äänenpainot puuttuvat. Tämän takia kaikki viestit tulkitaan kirjaimellisesti. Tämä voi johtaa siihen, että mitättömästäkin asiasta voi syntyä riita, joka pahimmassa tapauksessa johtaa henkilökohtaisiin herjauksiin ja tätä kautta jopa pidempään nettikiusaamiskierteeseen. (Järvinen, 2007.)

Koulukiusaaminen on helppo tunnistaa, sillä siitä on puhuttu vuosikaudet. Meille on opetettu pienestä pitäen, että toisen haukkumisen ja tönimisen lisäksi kaveriporukan ulkopuolelle sulkeminen on kiusaamista. Ulkopuolelle sulkemista tapahtuu myös internetissä, mutta tällaista nettikiusaamista on kuitenkin vaikeampaa tunnistaa. Sosiaalinen media muuttaa muotoaan ja kehittyy koko ajan, ja tämän myötä se luo uusia tapoja kiusata. Tämä luonnollisesti vaikeuttaa nettikiusaamisen tunnistamista ja ennalta ehkäisemistä. (Kauppinen & Tamminen 2015b.)

3.3 Nettikiusaamisen muotoja

Nettikiusaamisen muotoja on paljon erilaisia. Kiusatusta voidaan kirjoitella ja levittää huhuja internetin keskustelupalstoilla tai muuten solvata ja haukkua kiusattua. Kiusatusta voidaan lisätä pilakuvia tai hänet voidaan sulkea kaveriporukan ulkopuolelle. (Sievilä 2009, 18–19.)

Pilkkaavat kommentit ja huhut ovat internetissä todennäköisesti yleisin kiusaamisen muoto. Keskustelupalstoille, ihmisten Facebook-seinälle tai Facebook-kuvaan voidaan kirjoittaa pilkkaavia kommentteja tai huhuja henkilöstä. Instagram, joka on varsinkin nuorten keskuudessa suosittu kuvapalvelu, on yksi paikka, missä toisten kuviin kirjoitellaan paljon pilkkaavia kommentteja. (Sievilä 2009, 19.)

Meemikuvia eli kuvanmuokkausta voidaan pitää yhtenä kiusaamisen muotona. Kiusaajat saavat jostain käsiinsä kuvan tai ottavat itse kuvan kiusatusta ja muokkaavat siitä pilkkaavan meemikuvan. Kiusatusta saatetaan ottaa myös videoita ja lisätä niitä internetiin kiusaamistarkoituksessa. Meemikuvat ovat yleistyneet varsinkin nuorten keskuudessa. Niillä saadaan luotua kiusatusta muiden mielestä hauska kuva tai videopätkä lisätekstien

kerä ja näin saadaan kiusattu loukkaavaan ja häpeälliseen tilanteeseen. Tällaisilla meemikuvilla on tapana levitä nopeasti ja helposti suurelle yleisölle. (Sevilä 2009, 18.)

Ulkopuolelle sulkeminen on myös kiusaamista. Tämä tapahtui ennen koulussa niin, että joku jätettiin leikkien ulkopuolelle. Nykyisin internetin aikakautena ulkopuolelle sulkeminen tapahtuu esimerkiksi WhatsApp-keskusteluryhmissä, Facebook-ryhmissä tai muissa vastaavissa ryhmissä. Ryhmiin pääsee kaikki muut paitsi kiusattu, ja ryhmissä puhutaan lisäksi pahaa ja pilkataan kiusattua. Kiusattu voidaan jättää ulkopuolelle tai häntä voidaan syrjiä esimerkiksi sen takia, jos hän poikkeaa vallitsevista nuorisokulttuurin ihanteista esimerkiksi pukeutumiseen ja muotiin liittyen. (Hamarus 2008, 46–55.)

Kollektiivinen kiusaaminen on yleistä myös internetissä. Kollektiivisella kiusaamisella tarkoitetaan sitä, että osa kiusaa ja osa seuraa kiusaamista vierestä puuttumatta asiaan. Osa haluaa olla mukana nauramassa kiusatulle ja osa on mukana vain mielenkiinnosta ja halusta nähdä mitä tapahtuu. Internetissä kollektiivista kiusaamista tapahtuu niin, että tehdään esimerkiksi Facebook-ryhmä, jossa kiusataan ja pilkataan jotain henkilöä ja ryhmä saa paljon jäseniä. Jäsenet eivät välttämättä kommentoi ryhmässä koskaan mitään, mutta he haluavat nähdä mitä ryhmässä tapahtuu, joko nauraakseen tai pelkästä mielenkiinnosta. (Forss 2014, 39.)

3.4 Kuolemantapaukset

Nettikiusaaminen ulottuu valitettavan usein myös kuolleisiin henkilöihin. Kiusaaminen on lähes samanlaista kuin elävän henkilön nettikiusaaminen, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta. Kuolleista puhutaan alatyylisesti, heitä pilkataan ja heistä ja heidän kuolemastaan väännetään mustaa huumoria. Motiivina tällaisessa toiminnassa ei kuitenkaan aina ole pelkkä kuolleiden pilkkaaminen, vaan osa haluaa saada ulkopuoliset ihmiset hermostumaan heidän kirjoituksistaan kuollutta henkilöä kohtaan. Toinen syy tällaiseen toimintaan on varmasti myös se, että kuoleman käsittely on osalle niin haastavaa, että huumorin kautta asian käsittely helpottuu. (Forss 2014, 49.)

Kuolleiden kunnian ja muiston loukkaamisen tekotapana on usein asiattoman viestin tai meemikuvan lisääminen kuolleen muistosivulle tai itse uhrin profiiliin. Keskustelupalstat käyvät myös kuumina, ja mustan huumorin sävyttämiä ja asiattomia viestejä kirjoitellaan monien kommentojien voimin. Keskustelupalstoilla usein pilkataan kuollutta ja hänen kuolemaansa, joka usein saadaan käännettyä kuolleen omaksi syyksi tavalla tai toisella. Mahdollisista mediassa olleista kuvista tehdään pilakuvia tai jopa valeprofiileja, ja niiden kautta aiheutetaan pahennusta muissa ihmisissä. Tällainen toiminta ei käytännössä täytä minkään rikoksen tunnusmerkistöä, joten poliisi ei pysty toimimaan tilanteissa millään tapaa. (Eml.)

4 LAINSÄÄDÄNTÖ

Internetissä pätee samat lait ja säännöt kuin sen ulkopuolellakin. Internetissä ei saa tehdä mitä haluaa, siellä ei saa loukata muita ihmisiä tai harjoittaa minkäänlaista rikollista

toimintaa. Kaikesta toiminnasta internetissä jää jälki, toimii henkilö sitten omalla nimellään tai anonyymisti. Tämän vuoksi onkin hyvä muistaa, että jokainen vastaa omasta toiminnastaan niin internetissä kuin sen ulkopuolellakin. (Thorslund 2009, 97.)

4.1 Sananvapaus

Sananvapaus on Suomen perustuslain (11.6.1999/731) 2:12§:ssa turvattu perusoikeus jokaiselle Suomen oikeudenkäyttöpiirissä olevalle henkilölle kansalaisuudesta huolimatta. Soveltamisalana sananvapaussäännöksessä ovat kaikki viestintätekniset menetelmät ja ilmaisumuodot sekä kaikenlaiset tiedot, mielipiteet ja muut viestit sisällöstä riippumatta (HE 54/2002). Suomi on allekirjoittanut Euroopan ihmisoikeussopimuksen toukokuussa 1999 (63/1999). Sopimuksen mukaan sananvapaus voidaan asettaa lailla säädettyjen muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi (Euroopan ihmisoikeussopimus 10. artikla).

Sananvapaus tarkoittaa, että jokaisella on oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Sananvapaus pykälässä sanotaan, että viranomaisten hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat ensisijaisesti julkisia, mutta niiden julkisuutta voidaan rajoittaa välttämättömien syiden vuoksi lailla. (Perustuslaki 2:12§.)

Sananvapautta pyritään rajoittamaan mahdollisimman vähän. Yhtenä rajoittamista tukevana seikkana voidaan pitää ennakkosensuurin poissaoloa. Sananvapautta pystytään kuitenkin rajoittamaan lailla, jos sen käyttö loukkaa toisen oikeushyvä. Jokainen onkin vastuussa omista sanomisistaan ja niiden seurauksista. (Perustuslaki 1:12§.)

Sananvapauden tarkoituksena on taata jokaiselle avoin, vapaa ja julkinen oikeus keskusteluun. Tämän lisäksi jokaisella tulee olla oikeus ilmaista itseään ja mielipiteitään sananvapauden avulla. Jokaisella on myös mahdollisuus vallankäyttöä koskevaan julkiseen kritiikkiin. (HE 309/1993.) Mielipiteenvapaus kuuluu kaikille ja sitä ei voida millään tapaa rajoittaa, kun taas sananvapautta voidaan rajoittaa tietyillä edellytyksillä. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisella saa olla mielipide mistä tahansa asiasta, mutta niiden ääneen sanominen tai julkaiseminen esimerkiksi internetissä voi olla rangaistavaa. (Pöyhtäri ym. 2013, 60; HE 54/2002.)

Sananvapautta kuitenkin rikotaan tai ainakin liikutaan usein hyväksyttävyyden rajoilla. Rajojen rikkominen ja kiellettyjen asioiden tekeminen onkin useiden ihmisten mielestä jännittävää. Huumori on helppo ja turvallinen tapa toteuttaa rajojen rikkomista ja koetella sosiaalisia normeja. Huumoria pidetäänkin usein myös hyväksyttävänä tapana rikkoa rajoja, ja mustan huumorin kautta rajojen rikkominen tapahtuu monella jopa hieman huomaamatta. (Pekola 2015, 19–21.)

Vaikka sananvapaus onkin perusoikeus, se ei kuitenkaan absoluuttisesti aina toteudu. Sananvapautta on jouduttu rajoittamaan eri aikoina ja esimerkiksi verbaalisia vihatkoja, joita nykypäivänä on entistä enemmän, on jouduttu rajaamaan sananvapauden

ulkopuolelle. (Pöyhtäri ym. 2013, 26.) On myös todettu, että sallitun sananvapauden käytön ja vihapuheen rajaveto on hankala määritellä (Pöyhtäri ym. 2013, 62).

4.1.1 Vihapuhe

Vihapuheesta on puhuttu varsinkin viime vuosien aikana todella paljon, vaikka termin merkityssisältö ei aina ole kaikille aivan selvä (Nuotio 2015, 139). Vihapuheella ei ole yleistä määritelmää, mutta sillä tarkoitetaan ilmaisua, jolla levitetään, yllytetään, edistetään ja jopa oikeutetaan rotuvihaa ja muukalaisvihaa. Vihapuhe perustuu yleisesti suvaitsemattomuuteen, joka rakentuu kansanryhmää tai etnistä ryhmää suosivaksi tai syrjiväksi. Vihapuhe voi olla myös vihamielisyyttä vähemmistöjä tai maahanmuuttajia kohtaan. (Karhula, luettu: 22.1.2017.) Vihapuhe-nimistä rikosta ei ole Suomen lainsäädännössä lainkaan, mutta vihapuheeksi laskettavia teonkuvauksia on useita, kuten rikoslain 11:10§ (13.5.2011/511) kiihottaminen kansanryhmää vastaan ja 17:10§ (24.7.1998/563) uskonrauhan rikkominen (Pöyhtäri ym. 2013, 26).

Perinteinen vihapuhe-viesti, eli kiihottamisrikossäännöksessä tarkoitettu tieto, mielipide tai muu viesti, voi olla esitetty suullisesti, kirjallisesti tai kuvan muodossa, niin kuin esimerkiksi kiusaamistarkoituksessa lisätyt viestit (HE 317/2010). Kritiikin esittäminen maahanmuutto- tai ulkomaalaispolitiikasta tai sitä vastaavia tahoja kohtaan ei kuitenkaan lähtökohtaisesti ole laitonta toimintaa, vaan viestin on oltava uhkaava, solvaava tai panetteleva, jotta henkilö voidaan tuomita kiihottamisrikoksesta (Neuvonen 2015, 45). Vihapuheen rangaistavuus jää yleensä kiinni ihmis- ja perusoikeuskysymyksestä, eli siitä voidaanko toiminta oikeuttaa vielä sallitun sananvapauden käyttämisenä vai onko menty rangaistavuuden puolelle (Nuotio 2015, 156).

Vaikka vihapuheessa ei ole kyse väkivallan tai rikoksen uhasta, toisinaan vihapuhe kuitenkin ilmenee väkivaltaan tai rikokseen yllyttämisenä tai jopa niillä uhkaamisena. Vihapuheen tyypillinen tekotapa on panettelu ja solvaaminen tiettyä ryhmää kohtaan. Kyse on ryhmän tunteista ja yleisestä ihmisarvosta, mutta myös siitä, että tällaiset ilmaukset voivat vahvistaa yhteiskunnallisia asenteita tiettyjä ryhmiä kohtaan ja näin ollen yllyttää vihamieliseen suhtautumiseen. (Neuvonen 2015, 28.)

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen on kertonut julkisuudessa toivovansa, että vihapuhe kriminalisoitaisiin. Kolehmaisen mielestä kunnianloukkaus, yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen ja laitton uhkaus ovat haastavia pykäläiä sovellettaessa vihapuheeseen eivätkä tämän vuoksi ole riittäviä. Kolehmainen on sitä mieltä, että puheet johtavat helposti fyysiseen väkivaltaan. (Pelkonen 2016.) Myös Helsingin nettipoliisit ovat sitä mieltä, että lakeja pitäisi päivittää niin, että vihapuhetta pystyttäisiin kitkemään pois internetistä. Tällä hetkellä vihapuheisiin on vaikeaa puuttua sen ollessa lainsäädännön perusteella sallittua. (Pilke 2016.)

Rangaistavan vihapuheen lisäksi on paljon vihaista, aggressiivista ja toisia halventavaa ja loukkaavaa puhetta ja kirjoittelua, joka ei varsinaisesti ole vihapuhetta (Pöyhtäri ym. 2013, 62). Varsinkin internetin keskustelupalstoilla näkee paljon kirjoituksia ja materiaalia, joka loukkaa yksityishenkilön kunniaa tai hyökkää heitä kohtaan. Kyseistä toimintaa ei

kuitenkaan lasketa vihapuheeksi, kun kyseessä on yksittäinen henkilö eikä ryhmä. Loukkaukset ovat kuitenkin usein samanlaisia verbaaliselta tyyliltään ja seurauksiltaan kuin ryhmiin kohdistuneet vihapuheet. Näissä tapauksissa kuitenkin syyllistytään helposti kunnianloukkaukseen tai yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämiseen. (Pöyhtäri ym. 2013, 66.)

4.2 Kunnianloukkaus

Kunnianloukkauksen tunnusmerkistö voi täytyä niin elävän kuin kuolleenkin henkilön kohdalla. Rikoslain 24:9§:n (13.12.2013/879) kaksi ensimmäistä momenttia käsittelevät kunnianloukkausta elävien henkilöiden kannalta. Kunnianloukkauksesta voidaan tuomita sakkoon henkilö, joka esittää asianomistajasta valheellisen tiedon tai vihjauksen siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa tai kärsimystä loukatulle taikka häneen kohdistuvaa halveksuntaa. (RL 24:9§.) Kunnianloukkauksesta epäilty voi rangaistusuhan lisäksi joutua korvaamaan asianomistajalle vahingonkorvauslain mukaista vahingonkorvausta teosta (HE 19/2013).

Suomen laista ei löydy yleistä määritelmää asiaomistajalle, mutta se on muotoutunut oikeuskirjallisuuden perusteella ajan kuluessa. Asianomistajalla tarkoitetaan henkilöä, jonka oikeudellisesti suojattua etua rikos välittömästi vaarantaa tai loukkaa. (Koskinen 2013, Yleisiä kysymyksiä, luku 7.)

Momentin 1 kohdan mukaiselle rikokselle on ominaista se, että siinä on kysymys perättömästä tiedosta, joka on jälkikäteen tarkistettavissa. Kun taas momentin 2 kohdassa sen sijaan on pääsääntöisesti kysymys muunlaisesta halventamisesta, kuten loukkaavasta mielipiteestä, eleestä tai koskettelusta, joilla tekijä tahallisesti halventaa toista henkilöä. Rangaistavuuteen ei vaikuta se, miten loukkaava tai valheellinen tieto on esitetty. Tieto voidaan esittää joko suullisesti, kirjallisesti tai kuvan muodossa. Rangaistuksen mittaamiseen tekotapa kuitenkin vaikuttaa. (HE 184/1999.)

Kunnianloukkauksena ei tuomita sellaista toimintaa, joka kohdistuu toisen henkilön menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä sekä tieteessä ja taiteessa tai näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa. Toiminta ei kuitenkaan saa selvästi ylittää sitä, mitä voidaan yleisesti pitää hyväksyttävänä. (RL 24:9§.) Kunnianloukkauksella ei siis ole tarkoitus rajoittaa oikeutta poliittiseen kritiikkiin. Kritiikkioikeus koskee lähinnä julkista toimintaa, työtä tai tehtävää. (Ollila 2004, 155.)

Rikoslain 24:9§ kolmas momentti keskittyy kuolleiden henkilöiden kunnianloukkauksiin. Kuolleen henkilön kohdalla kunnianloukkauksen tunnusmerkistö täyttyy, jos kuolleesta levitetään valheellista tietoa. Säännös ei kata solvaustyyppisiä tekoja, joten solvaaminen on kuolleiden osalta laillista. Kuolleen henkilön kohdalla asianomistajaa ei luonnollisesti ole, mutta vainajan läheiset voivat kuitenkin tällaisessa tapauksessa olla asianomistajia. Kuolleen läheisinä ja näin ollen syyteoikeuden omaavina henkilöinä pidetään kuolleen leskeä, kuolleen kanssa yhteisessä taloudessa elänyttä, sisarusta, lapsia ja sukulaisia suoraan etenevässä tai takenevassa polvessa. Tämän lisäksi kuolleen lapsen muu huoltaja

kuin vanhempi tai puolison lapsi lasketaan erityisen läheiseksi. Joissakin tapauksissa myös kuolleen pitkäaikaista työtoveria voidaan pitää erityisen läheisenä kuolleelle. Tunnusmerkistö vaatii kuitenkin vielä sen, että teko on omiaan aiheuttamaan kärsimystä tälle läheiselle ihmiselle ja vainajan on pitänyt olla kyseiselle henkilölle erityisen läheinen. (Eml;RL 24:12§; HE 184/1999.)

Kunnianloukkaukseen voi syyllistyä niin suusanallisesti kuin internetin välitykselläkin. Joukkotiedotusvälineissä voidaan esimerkiksi vihjata henkilön syyllistyneen rikokseen tai muuhun halveksittavaan tekoon. Väite voidaan sisällyttää tekstiin tai kuvaan tai se voidaan sanoa suullisesti. Yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua ei kuitenkaan pidetä kunnianloukkauksena, jos sen esittäminen, sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet huomioon ottaen, ei selvästi ylitä sitä mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. (Nuutila & Majanen 2013, Rikoslajit, luku 13.)

Kunnianloukkaus on asianomistajarikos, eli syyttäjä ei saa nostaa syytettä kunnianloukkauksesta, ellei asianomistaja ilmoita rikosta syytteeseen pantavaksi eli vaadi asiassa rangaistusta. Kuolleen kohdalla läheinen voi tehdä rikosilmoituksen, jos hän huomaa jonkun levittävän valheellista tietoa kuolleesta. Näin ollen läheinen toimii asianomistajan roolissa. Jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia, ei poliisi aloita rikostutkintaa. Poikkeus tähän on tilanne, jossa rikos on tapahtunut joukkotiedotusvälinettä käyttäen ja erittäin tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamista, tällöin valtakunnansyyttäjä voi antaa määräyksen syytteen nostamisesta. (RL 24:12§, 13.12.2013/879.) Rikoksen vanhentumisaika on rikoslain 8:1§:n (11.4.2003/297) mukaan kaksi vuotta, ja tämä tarkoittaa sitä, että jos kunnianloukkaus on tapahtunut yli kaksi vuotta sitten, ei asiaa enää tutkita vaikka asianomistajalla olisikin vaatimuksia asiassa (HE 19/2013).

Törkeään kunnianloukkaukseen voi syyllistyä, jos rikos tehdään joukkotiedotusvälineitä käyttämällä tai tieto tai vihjaus saadaan muuten lukuisten ihmisten saataville tai asianomistajalle aiheutetaan suurta ja pitkäaikaista kärsimystä tai suurta tai tuntuva vahinkoa. Kunnianloukkauksen on myös oltava kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä kunnianloukkauksesta voidaan tuomita sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. (RL 24:10§, 13.12.2013/879.)

Kuolleen loukkaaminen ei koskaan täytä törkeän kunnianloukkauksen tunnusmerkistöä. Raju musta huumori ja vitsailu kuolleesta eivät välttämättä täytä kunnianloukkauksen tunnusmerkistöä lainkaan, ellei kuolleesta levitetä valheellista tietoa. Teko voi olla erittäin loukkaava, ja se voi aiheuttaa paljon lisäkärsimystä kuolleen omaisille, mutta rangaistavaa se ei ole. (HE 19/2013.)

4.3 Kunnianloukkauksen dekriminalisointi

Kunnianloukkausjuttujen määrä on kasvanut kymmenen vuoden aikana huomattavasti. Syynä tähän on internetkirjoittelu, joka on helpottanut loukkaavan kirjoittelun mahdollisuutta ja näkyvyyttä. Kunnianloukkausrikoksissa on kuitenkin tällä hetkellä

trendinä, että sananvapaudelle annetaan enemmän tilaa kuin yksilön kunnialle. Ajatellaan, että suomalaisten tulisi kestää enemmän kovaa kielenkäyttöä ja tottua siihen, että toisia haukutaan internetissä. Kunnianloukkaus on menettänyt painoarvoaan. (Siljamäki 2014.)

Syksyllä 2014 valtakunnansyyttäjä Matti Nissinen ehdotti, että kunnianloukkauspykälä dekriminalisoidaisiin, eli poistettaisiin kokonaan rikoslaista. Näin ollen kaikki perusmuotoisen kunnianloukkauksen tunnusmerkistön täyttävä haukkuminen olisi laillista. Syy tähän Nissisen mukaan on se, että kunnianloukkaukset kuormittavat poliisia ja syyttäjiä todella paljon. Nissinen toivoi, että kunnianloukkaukset voitaisiin hoitaa jossain muualla kuin rikosoikeudessa ja hän ehdottikin, että kunnianloukkaustapaukset hoidettaisiin sovittelumenettelyllä. (Aro 2014.) Törkeä kunnianloukkaus jäisi kuitenkin voimaan, mutta tällöin rajanveto perusmuotoisen ja törkeän tekemuodon välillä kallistuisi usein perusmuotoisen kunnianloukkauksen puolelle, jopa vakavammissa jutuissa (Forss 2014, luettu: 17.9.2016).

Vankeusrangaistuksen uhka poistettiin perusmuotoisen kunnianloukkauksen kohdalta vuoden 2014 alussa. Tällä hetkellä kunnianloukkauksesta voidaan tuomita ainoastaan sakkoa. Törkeästä kunnianloukkauksesta voidaan kuitenkin vielä tuomita sakkorangaistuksen lisäksi vankeutta enintään kahdeksi vuodeksi. (RL 24:9§, 13.12.2013/879; HE 19/2013.)

Hankaluuksia internetissä kirjoiteltuihin herjauksiin löytyy, sillä internetissä voi olla hankalaa saada selville, kuka viestin on kirjoittanut. Kirjoittajan palvelin voi esimerkiksi olla ulkomailla tai hän voi käyttää sellaista laitetta, jonka vuoksi kirjoittaja on hankala jäljittää. Esimerkiksi nämä ovat syitä, joiden vuoksi kunnianloukkauksen dekriminalisointia on pohdittu. (Siljamäki 2014.)

Kunnianloukkauksen dekriminalisointi on monimutkaisempi asia kuin moni ehkä osaa ajatella. Jos kunnianloukkauspykälä dekriminalisoidaisiin, pohdittavaksi tulisi muun muassa se, että raaistuisiko nykyinen nettikirjoittelu entisestään ja miten luomme jälkipolvillemme käsityksen siitä missä menee asiallisen ja asiattoman kirjoittelun raja. Pykälän poistaminen tarkoittaisi sitä, että henkilöitä voitaisiin haukkua ja solvata ilman minkäänlaisia seurauksia. Sosiaalisessa mediassa kyseessä ei ole pelkkä kirjoittelu, vaan myös pilakuvat ovat erittäin suosittuja. Kunnianloukkauksen dekriminalisointi sallisi myös tällaiset pilakuvat ja esimerkiksi Facebook-ryhmän luomisen kiusaamistarkoituksessa. (Forss 2014, luettu: 17.9.2016.)

Henkisen väkivallan rangaistusuhka ei kuitenkaan poistuisi kunnianloukkauksen dekriminalisoinnin myötä. Henkisestä väkivallasta voidaan tuomita rikoslain 21:5§:n (21.4.1995/578) mukaisen pahoinpitelyn nojalla. Pahoinpitelystä voidaan tuomita henkilö, joka tekee toiselle ruumiillista väkivaltaa tai sellaista väkivaltaa tekemättä vahingoittaa toisen terveyttä aiheuttaen toiselle kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tilaan. Rangaistuksena tästä on sakkoa tai vankeutta enintään kaksi vuotta. Yritys on myös rangaistavaa. Uhria voidaan nöyryyttää, ja teot ovat jatkuvia ja toistuvia. Henkistä väkivaltaa tapahtuu usein parisuhteissa, ja se voi ilmetä myös taloudellisena väkivaltana.

Tällä tarkoitetaan sitä, että pahoinpitelijä päättää kaikista raha-asioista itsenäisesti ja voi jättää uhrin täysin ilman käyttövaroja tai antaa nöyryyttävän vähän viikkorahaa. Pahoinpitelyn tunnusmerkistön edellyttämä seuraus tarkoittaa vakavuudeltaan lääketieteellisesti määriteltyä poikkeavuutta, pelkkä mielen pahoittaminen ei täytä tunnusmerkistöä. Lääketieteellinen näyttö on välttämätön arvioitaessa teon ja seurauksen syy-yhteyttä. (Hyvärinen 2016; RL 21:5§.) Pahoinpitelytuomioita on annettu tällaisissa kiusaamistapauksissa. Henkinen väkivalta ei kuitenkaan tule kyseeseen kuolleiden kohdalla.

Norjassa kunnianloukkauspykälä on dekriminalisoitu, mutta korvauksia loukkauksista voi silti hakea siviiliperusteisesti. Ongelmallista kuitenkin on se, että siviilioikeudellinen korvausvastuu ei ole niin tehokas oikeussuojakeino, jos loukkaaja on maksukyvytön. Tällaisten tahojen osalta sääntely voi jopa menettää ison osan ennalta estävästä vaikutuksestaan loukkauksien osalta. Rikosoikeudellisen vastuun puuttuminen on ongelmallista myös nykypäivänä, kun loukkaukset voivat internetin välityksellä levitä laajalle ja aiheuttaa erittäin suurta ja pysyvää kärsimystä. (Tiilikka 2010, 119–120.)

4.4 Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä voidaan rikoslain 24:8§:n (13.12.2013/879) mukaan tuomita sakkoon henkilö, joka esittää toisen yksityiselämästä tiedon, vihjauksen tai kuvan käyttämällä oikeudettomasti joukkotiedotusvälineitä tai muuten saa tiedon lukuisten ihmisten tietoon ja teko on omiaan aiheuttamaan vahinkoa, kärsimystä tai halveksuntaa loukatulle.

Tunnusmerkistö ei täyty jos yksityiselämää koskeva tieto tai kuva levitetään politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä tai näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta henkilöstä, joka voi vaikuttaa tämän toiminnan arviointiin mainitussa tehtävässä, jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi. Yksityiselämää loukkaavana tiedon levittämisenä ei pidetä myöskään merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos tämän ilmaisun esittäminen ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä. (RL 24:8§.)

Erona kunnianloukkaukseen yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisessä on se, että tiedon on oltava totta ja teon tulee tapahtua joukkotiedotusvälineen kautta tai se on saatava muuten lukuisten ihmisten saataville. Tiedon levittäminen yksittäiselle henkilölle ei vielä täytä tunnusmerkistöä, sillä tieto ei ole tavoittanut lukuisia ihmisiä. Mitään määritelmää sille, mitä lukumäärää tämä lukuisia henkilöitä tarkoittaa, ei ole. Tieto voidaan kuitenkin levittää esimerkiksi television, radion, lehtien tai internetin välityksellä tai se voidaan kertoa yleisötapahtumassa, jossa on tuhansia ihmisiä. (HE 19/2013.)

Törkeästä yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisestä voidaan tuomita, jos rikos aiheuttaa suurta kärsimystä tai erityisen suurta vahinkoa. Rikoksen täytyy olla myös kokonaisuutena arvostellen törkeä. Törkeästä yksityiselämän loukkaamisesta voidaan tuomita sakkoon tai enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. (RL 24:8a§.)

Kuolleiden kohdalla yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tunnusmerkistö ei täyty lainkaan. Jos internetissä puhuttaisiin kuolleen elämästä ennen hänen kuolemaansa, kuten hänen alkoholin käytöstä, aviottomista lapsista tai sairauksista, syytetä ei näistä voida nostaa, jos väitteet ovat totta. Kuoleman jälkeen ihmisen yksityiselämä on vapaata riistaa, ainoastaan valheellisen tiedon levittäminen on tämän hetkisen lainsäädännön mukaan rangaistavaa. (Nuutila & Majanen 2013, Rikoslajit, luku 13; RL 24:9§.) Kuolleiden kohdalla tulee kuitenkin miettiä kenen yksityiselämää loukataan. Jos kuolleesta kerrotaan faktatietoa niin, että se liittyy toiseen, elossa olevaan ihmiseen, voidaan helposti huomaamatta levittää elossa olevan henkilön yksityiselämää loukkaavaa tietoa. (Forss 2017.)

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen on asianomistajarikos, kuten kunnianloukkauskin. Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisessä on kuitenkin sama poikkeus liittyen syytteen nostamiseen kuin kunnianloukkauksessa. Valtakunnansyyttäjä voi antaa määräyksen syytteen nostamisesta, jos erittäin tärkeä yleinen etu vaatii syytteen nostamista. (RL 24:12§.)

4.5 Lainsäädäntö Ruotsissa

Suomella on pitkään ollut tapana tulla hieman muiden maiden perässä ja ottaa muista maista mallia monissa eri asioissa. Lainsäädäntö on yksi niistä. Ruotsia voidaan pitää yleisimpänä maana, josta otetaan mallia Suomeen.

Ruotsissa *kunnianloukkauksista* säädetään Brottsbalk:n eli Ruotsin rikoslain (1962:700) 5. luvussa. Luvun ensimmäisessä momentissa säädetään perusmuotoisesta kunnianloukkauksesta, toisessa momentissa törkeästä kunnianloukkauksesta, kolmannessa momentissa solvaustyyillisestä kunnianloukkauksesta, neljännessä momentissa kuolleen henkilön kunnianloukkauksesta ja viidennessä momentissa syyteoikeudesta. (Brottsbalk 5. luku, jäljempänä BrB.)

Ruotsissa perusmuotoisesta kunnianloukkauksesta voidaan tuomiota sakkoon henkilö, joka väittää toista rikolliseksi, muulla tavalla moitittavaksi elämäntavoiltaan tai muuten kertoo tiedon, joka voi altistaa loukatun muiden ihmisten halveksunnalle. Kunnianloukkauksesta voidaan tuomita myös totuudenmukaisen tiedon osalta, jos väite on todennettavissa olevan totta. Rangaistavuuden voi poistaa lausujan velvollisuus kertoa asiasta todistajana tai jos loukkaavan väitteen esittäminen on jollain muulla tapaa puolustettavaa. (BrB 5:1§.)

5:3§:n mukainen solvaustyyppinen kunnianloukkaus tulee kyseeseen, jos henkilöä solvataan loukkaavalla herjauksella tai syytöksellä tai muulla häpäisevällä käytöksellä. Kyseessä voi olla esimerkiksi haukkumanimityksen käyttäminen, halventavien eleiden, kuten käsimerkkien näyttäminen tai sylkeminen toisen päälle. Solvaustyyppisellä kunnianloukkauksella tarkoitetaan toisen itsetunnon ja subjektiivisen kunniantunnon loukkaamista. Jos teko luokitellaan vakavaksi, tekijä voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. (BrB 5:3§; Tiilikka 2010, 84–88.)

5:4§:ssa käsitellään kunnianloukkausta kuolleiden henkilöiden osalta. Jos kohdat 1§ tai 2§ täyttyy ja teko loukkaa kuolleen elossa olevaa läheistä tai se muutoin, ottaen huomioon menehtymisestä kulunut aika ja olosuhteet, loukkaa sitä rauhaa, joka kuolleelle kuuluu, voidaan loukkaaja tuomita kunnianloukkauksesta. Totuuden osalta voidaan loukkaaja vapauttaa vastuusta, jos loukkaajalla on ollut velvollisuus puhua asiasta tai tiedon esittäminen on muuten olosuhteet huomioon ottaen ollut puolustettavaa. (BrB 5:4§.)

Ruotsin kunnianloukkauksen syyteoikeus eroaa Suomen syyteoikeudesta hyvin paljon. Suomessa syyttäjä nostaa ensisijaisesti syytteen kunnianloukkauksista, kun taas Ruotsissa syyteoikeus on asianomistajalla itsellään. Suomessa asianomistajalla on toissijainen syyteoikeus, eli jos syyttäjä ei nosta syytettä, voi asianomistaja nostaa syytteen. (BrB 5:5§; Nuutila & Majanen 2013, Rikoslajit, luku 13.)

Todistustaakka siitä, että lausuman esittäminen ei ole puolustettavaa, on Ruotsissa myös asianomistajalla. Poikkeustapauksia ovat tilanteet, joissa rikos kohdistuu alle 18-vuotiaaseen tai jos muussa tapauksessa asianomistaja ilmoittaa rikoksen syytteeseen pantavaksi. Näissä tilanteissa syyttäjä voi nostaa syytteen, jos se erityisistä syistä katsotaan perustelluksi tai jos syyte koskee herjausta, törkeää herjausta tai solvausta, joka on kohdistunut henkilöön tämän virkatoimissa tai niiden vuoksi tai jos solvauksessa vihjataan henkilön rotuun, ihonväriin, kansalliseen tai etniseen alkuperään tai uskontunnustukseen tai vihjataan jonkun seksuaalisesta suuntautumisesta. Tavallisesti asianomistaja kuitenkin nostaa halutessaan syytteen häneen kohdistuneesta kunnianloukkauksesta itse. Tähän kuuluva suuri kuluriski usein kuitenkin hillitsee syytteiden nostamista. (BrB 5:5§; Tiilikka 2010, 84–88.)

Kuolleiden ihmisten kohdalla syytteen voi nostaa kuolleen elossa oleva puoliso, suoraan alenevassa polvessa oleva perillinen, vanhemmat tai sisarukset. Syyttäjä voi myös nostaa syytteen, jos yleisen edun katsotaan sitä vaativan. Ruotsissa kuolleita koskeva solvaava kirjoittelu on rangaistavaa, jos otetaan huomioon menehtymisestä kulunut aika ja olosuhteet ja niiden todetaan loukkaavan sitä rauhaa, joka kuolleelle ihmiselle kuuluu. (BrB 5:5§; Tiilikka 2010, 84–88.)

Yksi ero Suomen ja Ruotsin kunnianloukkauksissa on se, että Ruotsissa syytetty ei voi vapautua vastuusta näyttämällä esittämiensä tietojen olleen totta. Ruotsissa kunniaa loukkaava syytös on rangaistavaa, oli se totta tai ei. Tietty vakavuustaso tulee kuitenkin täyttyä, esimerkiksi jos henkilön väitetään syyllistyneen liikennerikkomukseen tai johonkin muuhun lievään rikokseen, ei kunnianloukkaus välttämättä täyty. (Tiilikka 2010, 84–88.)

Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä ei ole Ruotsissa erikseen kriminalisoitu, mutta joissakin tapauksissa yksityiselämää loukkaavien tietojen levittäminen voi olla rangaistavaa kunnianloukkauksena. Suojaa yksityiselämää kohtaan voi saada myös henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön kautta. (Tiilikka 2010, 88–89.)

5 ESIMERKKITAPAUKSIA

Tässä kappaleessa esitellään muutama esimerkkitapaus, joissa kuolleesta henkilöstä on kirjoitettu loukkaavia kirjoituksia tai lisätty herjauksuvia internetiin. Osa tapauksista täyttää kunnianloukkauksen tunnusmerkistön, mutta osa ei täytä minkään rikoksen tunnusmerkistöä ja ovat näin ollen sallittuja, laillisia kirjoituksia.

5.1 Jimi Karttunen

Yksi melko uusista tapauksista on Jimi Karttusen Helsingissä Asema-aukiolla tapahtuneesta pahoinpitelystä seurannut kuolema. Karttunen joutui pahoinpitelyn uhriksi Suomen vastarintaliikkeen (jäljempänä SVL) mielenosoituksessa syyskuussa 2016. Jutun tutkinnanjohtaja Teemu Kruskopf kertoi Karttusen kuolleen kallovammaan viikko tapahtuman jälkeen. (Happonen 2016.)

SVL on kansallissosialistinen uusnatsien järjestö. Järjestö toimii yhteistyössä Ruotsin ja Norjan vastarintaliikkeiden kanssa, ja yhdessä ne muodostavat Pohjoismaisen vastarintaliikkeen. SVL haluaa suojella suomalaista historiaa, kulttuuria ja suomalaista identiteettiä. Sen jäsenet kannattavat pohjoismaisen valtion perustamista. SVL vastustaa muun muassa monikulttuurisuutta, ja jäsenet ovat sen kannalla, että kaikki maahanmuuttajat pitäisi palauttaa takaisin omiin kotimaihinsa. SVL vastustaa myös kansojen sekoittumista, ja jäsenien mielestään terve ydinperhe muodostaa yhteiskunnan perustan. SVL:n jäsenet vastustavat näiden lisäksi huumeita, homoseksuaaleja ja EU:ta. (SVL:n [www-sivut](http://www.svl.fi); Suomen vastarintaliike on uusnatsijärjestö, Helsingin Sanomat 18.9.2016.)

Karttusen kuoleman jälkeen alkoi levitä kirjoituksia internetissä, joissa ihmiset sanoivat Karttusen olevan huumeriippuvainen nisti ja sekakäyttäjä. Kirjoittelijat kyseenalaistivat Karttusen kuolinsyytä, vaikka se oli joukkotiedotusvälineissä kansalle kerrottu. Internetissä kirjoitettiin muun muassa, että Karttunen olisi kuollut huumeiden yliannostukseen eikä väkivallan seurauksena. (Ylilauta.org, keskustelu: Jimi oli nisti ja sekakäyttäjä jostain 15-vuotiaasta lähtien, luettu: 17.9.2016, jäljempänä viitataan keskustelun nimellä.) Tällainen kirjoittelu menee jo vihapuheen rajamaille.

Ylilauta.org-nimisen sivuston Satunnainen-keskustelupalstalta löytyi keskustelu "Jimi oli nisti ja sekakäyttäjä jostain 15-vuotiaasta lähtien". Keskustelu poistettiin noin viikko sen avaamisen jälkeen, mutta varmasti moni on ehtinyt lukea keskustelun läpi ennen sitä. Tässä muutama esimerkki, mitä Satunnainen-keskustelupalstalla on Karttusesta kirjoitettu:

"itel ainakin nousi arvostus jos oikeasti tappoivat tuon arvottoman nistin pois terrorisoimasta muita kunnollisia ihmisiä. Lupaam laittaa nelinumeroisen lahjoituksen SVL:lle jos varmistuu nistin kuoleman johtuvan heistä",

"Narkkari paska ja sekakäyttäjä joka lensi töistäkin jo ekan viikon jälkeen kun meni aineissa sinne? Ja leuhki räjäyttävänsä Kelan jos rahaa ei tule".

Facebook-ryhmä Rajat kiinni! -Kansanliike aktivoitui myös Karttusen kuoleman jälkeen. Kommentit olivat Facebook-ryhmässä samantapaisia kuin keskustelupalstoilla. Ihmiset kirjoittelivat, että Karttunen oli ”sienipäissään kaatunut yksittäistapaus” ja että ”tuollainen narkki on voinut kaatua missä tahansa”. Karttusen Facebook-profiili laitettiin myös heti tapauksen jälkeen jakoon eri keskustelupalstoilla ja Facebook-ryhmissä. (Facebook, Rajat kiinni! -Kansanliike -ryhmä, luettu: 19.9.2016.)

En tiedä Karttusen taustoja sen enempää kuin mitä tiedotusvälineistä on saanut lukea. Sen vuoksi en osaa tarkemmin ottaa kantaa ovatko nämä kirjoittelut valheellisen tiedon levittämistä ja näin ollen kuolleen osalta täyttävät kunnianloukkauksen tunnusmerkistön. Jos tiedot ovat totta, on tällainen kirjoittelu laillista. Pelkät solvaukset, kuten aikaisemmin mainitsemani ”sienipäissään kaatunut yksittäistapaus” ja ”narkkari paska” sekä Ylilautasivulla nähty toteamus ”hyvä, että se paska kuoli”, eivät kuitenkaan täytä minkään rikoksen tunnusmerkistöä. (Facebook, Rajat kiinni – Kansanliike -ryhmä, luettu: 19.9.2016; Jimi oli nisti ja sekakäyttäjä jostain 15-vuotiaasta lähtien, luettu: 17.9.2016.)

5.2 Hanna Ruax

Joulukuussa 2016 Yhdysvalloissa yökerhon tulipalossa kuolleesta suomalaisesta Hanna Ruaxista on kirjoitettu internetissä myös asiattomuuksia muun muassa MV-lehdessä, Suomi24-keskustelupalstalla ja murha.info:ssa. Keskustelupalstoilla on ilakoitu, pilkattu, naurettu ja oltu avoimesti onnellisia siitä, että Ruax kuoli tulipalossa. (Koivuranta 2017.)

Ruax yhdistettiin vahvasti maahanmuuttoon sekä rasismien vastaiseen toimintaan. Ruax keräsi maahanmuuttajille vaatteita talvea varten syksyllä 2015, ja tämä aiheutti muilta ihmisiltä paljon vihaa häntä kohtaan. Ruaxin miesystävä, joka menehtyi myös tulipalossa, oli tummaihoisen, ja sekin aiheutti muissa ihmisissä tunteita. Ruaxia pidettiin yltiösuvakkina. (Koivuranta, 2017.) Ihmiset ovat katsoneet, että heillä on jonkinlainen oikeus soittaa suutaan tässä tapauksessa, sillä Ruax on niin sanotusti maahanmuuttajien puolella (Forss 2017). Näiden asioiden vuoksi suurta osaa keskustelupalstojen viesteistä voidaan pitää jo vihapuheena.

Ruax yhdistetään vahvasti myös Asema-aukiolla kuolleeseen Jimi Karttuseen. Karttusen kuoltua Ruax osallistui mielenosoitukseen, missä vastustettiin rasismia ja fasismia. (Koivuranta 2017.) Ruax kävi myös laittamassa Asema-aukiolle pahvista leikatun sydämen Karttusen muistoksi. Tämä pahensi muiden asennetta Ruaxia kohtaan. (Oaklandin palossa kuolleen Hannan isä aikoo tehdä rikosilmoituksen netin törkykirjoittelusta, MTV 10.12.2016.) MV-lehden www-sivuilta löytyi teksti Ruaxiin ja Karttuseen liittyen:

”Hanna Ruax oli alullepanija Jimi Karttusen asema-aukion hömpötyksissä eli yltiösuvakki. Jimi Karttusen nostaminen pyhimykseksi, oli aika pitkälle tuon Ruaxin aikaansaannos.” (Ilja J, 2016.)

Ruaxista on kirjoitettu Ylilauta.org-sivuston Satunnainen-keskustelupalstalla keskustelussa otsikolla ”Suomalainen Hanna kuoli ja nyt isä syyttää nettiä” (luettu: 22.1.2017), ja siellä on todettu muun muassa, että ”huora sai mitä tilasi”. Keskustelupalstalla puhutaan, että

karma iski, kun Ruax puolusti maahanmuuttoa ja ylisti Jimi Karttusta tämän kuoleman jälkeen. Ruaxista kirjoitettiin näiden lisäksi muun muassa näin: ”mädättäjä joka loi alttarin NATSIN TAPPAMALLE JIRILLE, kuoli ironisesti jenkeissä piri reiveissä”.

Samalla keskustelupalstalla kommentit olivat tällaisia: ”olen niin iloinen, että Jumala tuhoaa tuollaiset aivopestyt mädättäjät” ja ”vitun moraalihomo pala elävältä”. Sanottiin myös, että ”ämmä käristyi ihailemiensa ihmisten väriseksi” ja että ”toivottavasti Hanna kärsi kuollessaan”. Kommentointi on hyvin samanlaista kuin Jimi Karttusen kohdalla. Kirjoittelijat olivat sitä mieltä, että heillä on oikeus haukkua Ruaxia, sillä Ruax kannatti maahanmuuttoa.

Mediassa on kerrottu, että Ruaxin isä on tekemässä kirjoituksista rikosilmoituksen. Isä on sitä mieltä, että kirjoittelu täyttää törkeän kunnianloukkauksen tunnusmerkistön. Näin ei kuitenkaan kuolleen kohdalla Suomen lainsäädännön mukaan ole. Kuolleen kohdalla ei täyty koskaan törkeä kunnianloukkaus, vaan jos Hannasta on levitetty valheellista tietoa, isä voi tehdä asiasta rikosilmoituksen perusmuotoisesta kunnianloukkauksesta. Tällöin Ruaxin isä toimii asianomistajana tapauksessa. (Oaklandin palossa kuolleen Hannan isä aikoo tehdä rikosilmoituksen netin törkykirjoittelusta, MTV 10.12.2016; HE 184/1999.)

Satunnainen-keskustelupalstalla alettiin heti keskustella siitä, onko kyseinen kirjoittelu kuolleesta laitonta ja mistä Ruaxin isä meinaa tehdä rikosilmoituksen, kun kuolleilla ei ole enää kunniaa, jota voi loukata. Kommenteissa jotkut totesivat, että ”kuolleita saa haukkua ihan vitusti” ja ”katkokäveleviä kuolleita saa pilkata vapaasti”. Joku kirjoitti myös, että ”pitäisi olla itsestäänselvää kaikille että kuolleen pilkkaaminen on täysin lainmukaista”. (Suomalainen Hanna kuoli ja nyt isä syyttää nettiä, luettu: 22.1.2017.)

5.3 Arttu Ollila

8-vuotias Arttu Ollila katosi Ylöjärvellä joulukuussa 2012. Ollilan kuvaa levitettiin mediassa, sillä sen avulla pyrittiin löytämään Ollila nopeammin. Ollila löytyikin kotinsa läheltä romahtaneesta lumiluolasta menehtyneenä. (Hienola 2012.) Ollilan tapaus levisi internetissä hurjaa vauhtia, ja pian Artusta löytyi mediassa olleesta kuvasta tehtyjä erilaisia pilakuvia. Kuvissa oli esimerkiksi kuva Ollilasta lumihangessa ja puhekupla ”en saa happea”. Pilakuvat levisivät nopeasti suurelle yleisölle ja aiheuttivat paljon keskustelua sosiaalisessa mediassa.

Marko Forssin kanssa käydyssä haastattelussa Forss kertoi kyseisen tapauksen olevan yksi nettipoliisiuransa ikävimmistä tapauksista. Esimerkkinä tapauksesta Forss kertoi, että menehtyneen Arttu-pojan kuva oli lisätty joulun aikaan sivustolle, jossa sai esittää joululahjatoiveita. Sivusto loi videon, jossa joulupukki puhui ja henkilön kuva ja joululahjatoiveet esitettiin. Arttu-pojan kuvalla oli luotu video, jossa hän toivoi joululahjaksi lumilapion ja happea. Teko ei kuitenkaan täytä minkään rikoksen tunnusmerkistöä, vaikka se varmasti aiheuttaakin omaisille paljon lisäkärsimystä. (Forss 2017.)

5.4 Jenna Lepomäki

18-vuotias Jenna Lepomäki surmattiin Espanjassa kesäkuussa 2011, sillä hän ei suostunut kuljettamaan huumeita Suomeen kehonsa sisällä kahden suomalaisen miehen pyynnöstä. Toinen Lepomäen surmannut, 22-vuotias Joel Lilo, kirjoitti Lepomäen Facebookin muistoseinälle asiattomuuksia tapahtuman jälkeen. Lilo kirjoitti muistoseinälle esimerkiksi tekstin "*Ai kun oli lyhyt reissu.. mä todella nautin elämästäni. ROT IN PIECES*" ja "*Pitää varmaan käydä haudalla vierailulla. Spray-maaliala ja täysi rakko mukana*" (Forss 2013, 195).

Lepomäen isä teki asiasta rikosilmoituksen, ja Lilo saikin tuomion laittomasta uhkauksesta ja kunnianloukkauksesta Pohjanmaan käräjäoikeudessa 18. syyskuuta 2014. Asianomistajina olivat Lepomäen vanhemmat. Lilo oli aiemmin saanut tuomion avunannosta tappoon hänen ja Joonan Hasselqvistin tapettua Lepomäen Espanjassa 2011. (Tuomio 14/138842.)

Tuomio laittomasta uhkauksesta tuli, kun Lilo oli yhteisöpalvelussa ja keskustelusivustolla vihjannut käyttävänsä väkivaltaa sekä turmelevansa omaisuutta ja siten uhannut asianomistajia rikoksella niin, että asianomistajilla on ollut perusteltu syy pelätä. Lilo on muun muassa todennut jatkavansa ystävänsä Joonan duunia hautaan asti. Tuomio kunnianloukkauksesta tuli, kun Lilo oli yhteisöpalvelussa ja keskustelusivustolla esittänyt kuolleesta Jenna Lepomäestä valheellista tietoa tai vihjauksen siten, että se aiheutti kärsimystä Lepomäen vanhemmille. (Eml.)

Nettipoliisi Marko Forssin haastattelussa tuli ilmi, että Forss oli tilannut esitutkintapöytäkirjan tapauksesta, sillä tuomio oli perusteltu vajavaisesti. Forss kertoi, että esitutkintapöytäkirjan mukaan Lilo oli itse kertonut, että viestin tarkoituksena oli loukata uhrin läheisiä. Teko oli perusmuotoinen kunnianloukkaus, joka ei ole kuolleiden kohdalla rangaistavaa, mutta tässä tapauksessa tekoa pidettiin Lilon motiivin vuoksi rangaistavana, vaikka uhrista ei perätöntä tietoa esitetty. Tekoa pidettiin muunlaisena läheisiin kohdistuneena halventamisena. Toinen tuomioon johtanut kirjoitettu viesti julkaistiin Lepomäen Facebook-seinällä:

"En näemmä voi kommentoida muistoryhmää enää, joten pitää sitten avautua täällä. Vankilassa aina runkkasin - - löysän persereiän muistolle. Siellä oli kyllä varmaan tuotu kamaa aikaisemminkin. :-D". (Forss 2017.)

Lilo esittää kyseisessä viestissä vihjauksen, että Lepomäki olisi salakuljettanut huumeita. Vihjauksen katsottiin olevan valheellista tietoa, joten kunnianloukkauksen voidaan katsoa täyttyneen. (Eml.)

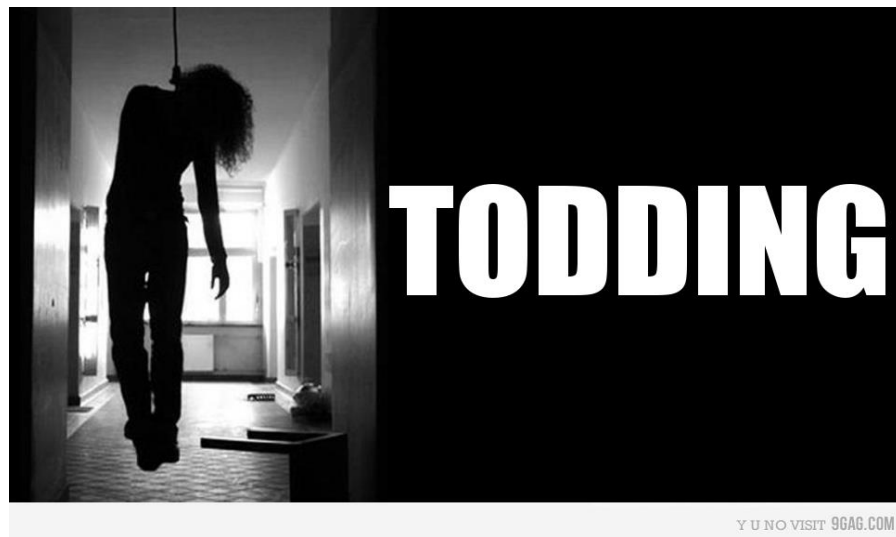
5.5 Amanda Todd

Samanlaisia tapauksia on tapahtunut myös muualla maailmalla ja nostan niistä yhden esimerkin esille. 15-vuotias Amanda Todd oli vilauttanut rintojaan entuudestaan tuntemattomalle pojalle tämän pyynnöstä web-kameran välityksellä. Poika julkaisi tästä

kuvan internetissä ja siitä kiusaaminen alkoi. Kiusaamista kesti kauan, ja Todd julkaisi jopa Youtube-videon, jossa hän kertoi tarinansa. Videota voidaan pitää avunpyyntönä kiusaamista vastaan. Video ei kuitenkaan auttanut, sillä Todd päätyi lopulta itsemurhaan lokakuussa 2012. (Rimaila 2012.)

Toddin kuoleman jälkeen perustettiin Facebookiin muistoryhmä Toddin muistolle. Toddia kiusanneet tytöt jatkoivat sopimattomien kirjoitusten kirjoittamista Toddin muistoseinälle. Muistoseinälle oli lisätty muun muassa kuva hirttäytyneen naisvartalon varjosta ja kuvan yhteyteen oli kirjoitettu pilkkaava kommentti ”*Todding*” (Kuva 1). Osa kommentoijista oli sitä mieltä, että Todd ansaitsi negatiivista huomiota ja kiusaamista yläosattoman kuvan vuoksi. Myös tämä kyseinen kuva oli lisätty muistoseinälle. (Luxen 2012.)

Poliisi tutki asiaa ja totesi, että on hyvin vaikeaa tunnistaa, milloin kommentteista tulee rikollista ja laitonta. Lopulta poliisi pyysi ihmisiä lopettamaan sopimattomien viestien ja kuvien lähettämisen internetissä, sillä se aiheuttaa lisää surua ja vainoa muun muassa Toddin perheelle. Ketään ei näin ollen tuomittu kyseisestä toiminnasta. (Eml.)

Kuva 1. Pilakuva Toddista, joka oli lisätty hänen muistoseinälleen kuoleman jälkeen (Knowyourmeme.com: Amanda Todd’s Death – todding trend YOLO).

6 TUTKIMUSTULOKSET

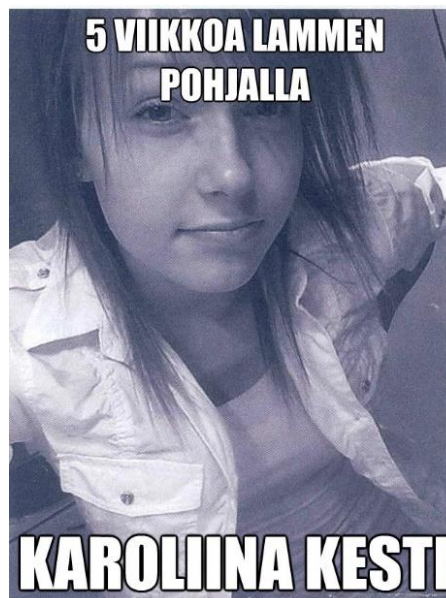
Tässä luvussa käyn läpi jokaisen www-kyselyssä esitetyn kysymyksen ja niiden vastaukset. Analysoin tuloksia haastattelun ja osittain teoriapohjan avulla. Osaan vastauksista on lisätty graafinen kaavio havainnollistamaan tuloksia. Kyselyn kaikki vastaukset on esitetty liitteessä 3. Kyselyyn vastasi 56 syyttäjää ympäri Suomea kahden viikon vastausajan aikana.

Ensimmäisenä kysymyksessä kysyttiin, ovatko syyttäjät havainneet kuolleisiin kohdistuvaa solvaamista internetissä. Kolme neljäsosaa (75 %) kyselyyn vastanneista syyttäjistä ei ollut koskaan havainnut kyseistä toimintaa internetissä, mutta neljäsosa oli sitä jossain nähnyt. (Liite 3, Kaavio A.) Yli puolet (60 %) kyselyyn vastanneista oli nähnyt kyseistä toimintaa ensimmäisen kerran 1–5 vuotta sitten, mutta osa oli nähnyt sitä vasta nyt viimeisimmän

vuoden aikana ja pieni osa jo yli viisi vuotta sitten (Liite 3, kaavio D). Marko Forss kertoi haastattelussa törmänneensä kyseiseen ilmiöön jo useampia vuosia sitten. Forss oli sitä mieltä, että kyseinen ilmiö ei ole ollut tarpeeksi mediaseksikäs ollakseen esillä niin paljon, kuin se ehkä olisi voinut olla. Varmasti sellaiset henkilöt, jotka eivät itse ole sosiaalisessa mediassa tai eivät käy lukemassa keskustelupalstoja, eivät ole tällaiseen toimintaan törmänneet juuri sen takia, kun mediassa ei ole aiheesta kirjoitettu.

Ensimmäisiä tapauksia, jonka Forss muistaa, oli aikaisemmin käsittelemäni Arttu Ollilan tapaus. Suurin osa kyselyyn vastanneista syyttäjistä oli törmännyt ilmiöön ensimmäisen kerran 1–5 vuotta sitten. Esimerkiksi Ollilan tapaus tapahtui joulukuussa 2012, joten se menee juuri tähän aikaväliin. On mahdollista, että Ollilan tapaus on ollut monelle kyselyyn vastanneelle syyttäjälle ensimmäisiä kuolleisiin kohdistuneita solvaus- ja pilkkaamistapauksia, joihin he ovat törmänneet.

Yli viiden vuoden aikaväliin sopii kuusi vuotta sitten tapahtunut Lepomäen tapaus, jonka käsittelin esimerkkitapauksissa. Toinen samoihin aikoihin tapahtunut 15-vuotiaan Karoliina Kestin katoaminen sai paljon julkisuutta. En käsitellyt tapausta esimerkeissä, mutta kerron sen tässä lyhyesti. Kesti katosi kotimatallaan, ja hänet löydettiin viiden viikon päästä hukkuneena Tampereen Likolammesta (Poliisi: Karoliina Kesti hukkuu, MTV 8.9.2011). Tapaus oli paljon julkisuudessa, ja Kestin löytymisen jälkeen ihmiset alkoivat pilaillla Kestin kustannuksella muun muassa pilakuvin ja tekstein (Kuva 2). Kestin tapaus on saattanut olla monelle kyselyyn vastanneelle syyttäjälle, jotka ovat toimintaa nähneet ensimmäisen kerran yli viisi vuotta sitten, ensimmäisiä kuolleeseen kohdistuneita solvaus- ja pilailutapauksia sen suuren julkisuuden vuoksi.

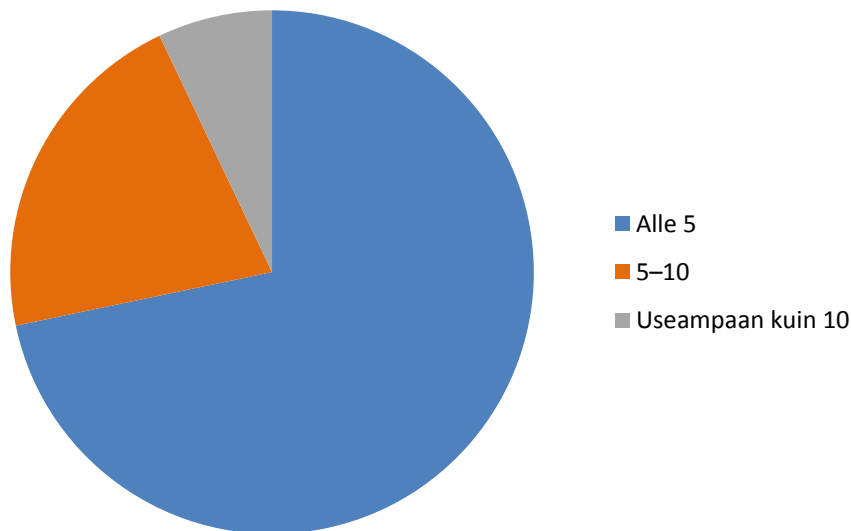

Kuva 2. Pilakuva Karoliina Kestistä.
(Quickmeme.com: Karoliina Kesti. Luettu: 30.1.2017.)

Forssin mukaan kuolleisiin kohdistuneita solvaustapauksia on viimeisimpien vuosien aikana ollut hieman enemmän esillä, joten ei ihme, että suuri joukko kyselyyn vastanneista syyttäjistä oli nähnyt kyseistä toimintaa viimeisimmän vuoden aikana. Tutkimusta

tehdessäni huomasi, että tapauksia on todella paljon. Aiemmin käydyistä esimerkkitapauksistakin olivat monet tapahtuneet muutaman vuoden sisällä, ja esimerkkejä olisi voinut muutaman vuoden ajalta ottaa monta lisää.

Kaaviossa 1 on kyselyyn vastanneiden vastaukset siihen, kuinka moneen kuolleita koskevaan solvaustapaukseen he ovat törmänneet:

Kaavio 1. Kuinka monta tapausta olet nähnyt?

Suurin osa kyselyyn vastanneista (71 %) oli nähnyt alle viisi tapausta, joissa solvataan kuollutta. Osa vastaajista oli kuitenkin nähnyt 5–10 tapausta ja osa oli nähnyt jopa yli 10 eri tapausta liittyen kuolleiden solvaamiseen internetissä. Forss ei osannut haastattelussa sanoa tarkkaa määrää, kuinka monta tapausta hän on nähnyt. Forss sanoi, että kuolleisiin kohdistuneita solvaustapauksia on tullut vastaan silloin tällöin, mutta rikosilmoitukseen johtavia tapauksia on ollut todella vähän. Syynä tähän on luonnollisesti se, että kunnianloukkauksen tunnusmerkistö ei täyty, eikä poliisi tämän vuoksi pysty asialle mitään tekemään. Itse havaitsin tutkimusta tehdessäni, että tapauksia näyttää olevan koko ajan enemmän. Tutkimuksen tekemisen aikana tuli useita uusia kuolemantapauksia julkisuuteen ja lähes jokaisesta olisi voinut nostaa jonkun solvaustapauksen esiin.

Seuraavalla kysymyksellä halusin selvittää, missä kyselyyn vastanneet ovat kuolleisiin kohdistuvaa solvaamista havainneet. Syyttäjät saivat valita vastausvaihtoehdoista useamman vaihtoehdon, jos he olivat havainneet kyseistä toimintaa useammassa paikassa. 71 %, eli selkeästi suurin osa vastanneista, oli nähnyt kyseistä toimintaa keskustelupalstoilla. 29 % vastanneista oli nähnyt solvauksia ja muita asiattomuuksia Facebookissa ja loput 36 % olivat nähneet sitä jossain muualla. Näitä muita paikkoja olivat muun muassa tapauksia koskevat uutiset, WhatsApp-viestisovellus ja järjestön kotisivut. (Liite 3, kaavio C.)

Syyttäjien vastaukset tukivat teoriaosuutta, sillä syyttäjät olivat nähneet kyseistä toimintaa samoissa paikoissa, joita teoriaosuudessa käsiteltiin. Yllättävää oli kuitenkin se, että kukaan kyselyyn vastanneista ei ollut nähnyt solvaamista kuolleen muistosivuilla.

Teoriaosuudessa ilmeni, että kuolleen muistosivu on yleisin paikka keskustelupalstojen lisäksi, missä kuolleita solvataan ja missä heistä kirjoitellaan asiattomuuksia. Näin ei näköjään syyttäjien kohdalla ollut. Voi tietenkin olla, että syyttäjät eivät ole käyneet kuolleen muistosivuilla ja näin ollen he ovat välttyneet näiltä kirjoituksilta.

Forss sanoi haastattelussa, että kuolleen muistosivu on yleinen paikka, missä kirjoitellaan asiattomuuksia ja aiheutetaan pahennusta ja reaktioita muissa ihmisissä. Forss mainitsi, että Ylilauta-sivusto on yksi yleisimmistä keskustelupalstoista, jossa kyseisiä kirjoituksia ja pilakuvia levitellään. Itse totesin saman tutkimusta tehdessäni. Esimerkkejä etsiessäni Ylilauta-sivusto nousi usein esiin ja olen ottanut kyseiseltä sivulta monta esimerkkiä tutkimukseeni. Forss muistutti haastattelussa siitä, että kyseessä ei ole pelkkä suomalainen ilmiö, vaan ulkomailla on havaittavissa samanlaista toimintaa. Ulkomailla Ylilautaa vastaava sivusto on 4chan, ja siellä on ollut useita samanlaisia tapauksia.

Halusin selvittää, ovatko syyttäjät olleet kuolleita koskevien solvaustapausten parissa töiden puolesta. Jopa 95 % kyselyyn vastanneista ei ollut töiden puolesta hoitanut kyseisiä tapauksia, mutta 5 % oli. (Liite 3, kaavio E.) Heistä, jotka olivat töiden puolesta kyseiseen toimintaan törmänneet, 80 % eivät olleet nostaneet tapauksista syytettä. 20 % oli kuitenkin saanut syytteen tapauksista nostettua ja nostetuista syytteistä oli annettu tuomioita. (Liite 3, kaavio F; Liite 3, kaavio G.)

Pohdittavaksi tässä kohtaa tuli se, millaisia tapaukset ovat olleet, sillä solvaustapaukset eivät ole rangaistavia tekoja kuolleen osalta. Forss sanoi haastattelussa, että poliisin on hankalaa lähteä puuttumaan tällaisiin tapauksiin. Jos poliisi lähtee tapauksiin puuttumaan, se voi mennä jo mielivallan puolelle, kun laista ei tule tukea. Poikkeuksia on kuitenkin ollut, kuten aikaisemmin kertomani Joel Lilon tapaus, jossa Lilo oli kertonut motiivikseen läheisten loukkaamisen ja tämän vuoksi hänet tuomittiin kunnianloukkauksesta, vaikka varsinaisesti valheellista tietoa hän ei ollut kuolleen Lepomäestä levittänytään. Kyseisen tapauksen osalta on mietittävä, ylittikö tuomioistuimella toimivaltansa? Onko tuomio mennyt tapauksessa oikein? Katsottiinko, että Lilo halvensi vanhempia suoraan 24:9§ 1. momentin perusteella, sillä valheellista tietoa ei Lepomäestä esitetty lainkaan?

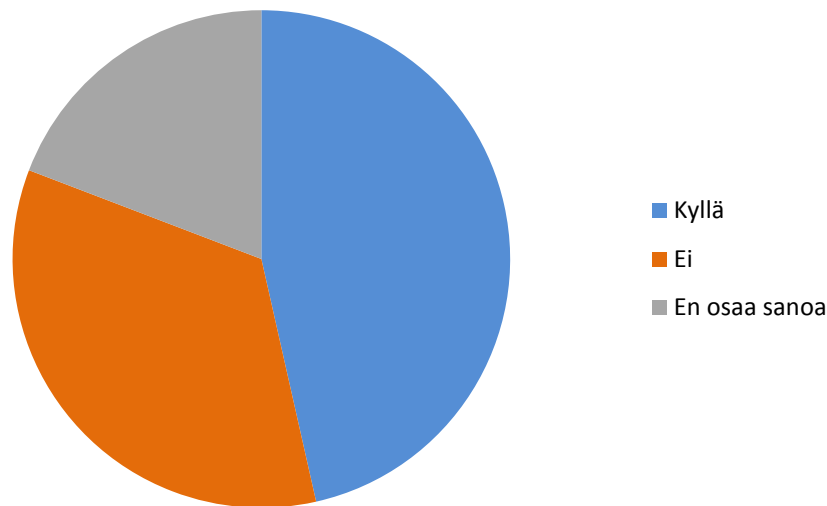
Haastattelussa Forss kertoi oikeuskäytännön olevan hapuilevaa ja silloin tällöin jopa virheellistä. Käräjäoikeudet ovat antaneet jopa vääriä tuomioita kuolleita koskevissa kunnianloukkauksissa. Esimerkkinä Forss kertoi tapauksen, jossa Ylilauta-sivustolla oli haukuttu kuollutta hiekkaneekeriksi, joka on solvaustyylinen teko eikä se näin ollen täytä kunnianloukkauksen tunnusmerkistöä. Käräjäoikeus oli itsekin sanonut vastaajan vain halventaneen kuollutta, eikä levittäneen valheellista tietoa, mutta silti vastaaja tuomittiin kunnianloukkauksesta sakkoihin. Tuomiosta ei käy ilmi mitään seikkaa, jossa olisi kerrottu kuolleen valheellista tietoa. Näin ollen teko ei ole täyttänyt minkään rikoksen tunnusmerkistöä, eli käräjäoikeuden ratkaisu on virheellinen.

Halusin selvittää, mitä kyselyyn vastanneet syyttäjät ovat mieltä ehdotetusta ja paljon puhutusta perusmuotoisen kunnianloukkauksen dekriminallisoinnista. Kyselyyn vastanneista hieman yli puolet (55 %) ei kannata kunnianloukkauksen dekriminallisointia,

mutta 30 % kannattaa. Loput kyselyyn vastanneista syyttäjistä eivät osanneet sanoa, mitä mieltä he kunnianloukkauksen dekriminisoinnista ovat. (Liite 3, kaavio H.) Dekriminalisointi on herättänyt paljon keskustelua sekä mielipiteitä, ja siinä ilmenee paljon hyviä ja huonoja puolia. Tämän vuoksi minua ei yllättänyt, että vastaukset jakaantuivat näin paljon eivätkä kaikki osanneet vastata kysymykseen.

Forss toi haastattelussa ilmi sen, että nyt kun vihapuhetta vastaan halutaan taistella, se aiheuttaa ongelmia kunnianloukkauksen dekriminisoinnin osalta. Muiden haukkumisesta tulisi dekriminisoinnin kautta laillista, ja kunnianloukkaustapaukset pitäisi hoitaa siviiliprosessin kautta. Forss oli kuitenkin sitä mieltä, ettei se muuttaisi nykytilannetta välttämättä kauhean paljon, sillä kunnianloukkaukset etenevät muutenkin huonosti rikosprosessin puolella. Forssin mielestä kunnianloukkaus on menettänyt uskottavuuttaan rikoksena, sillä tuomioita tulee todella vähän siihen verrattuna miten paljon ihmiset soittavat suutaan. Tämä ajatus tuli hyvin ilmi Hanna Ruaxin tapauksessa, kun ihmiset kirjoittelivat keskustelupalstoille, että kuolleita saa haukkua niin paljon kun haluaa. Näin tilanne tavallaan onkin tällä hetkellä, mutta yleisesti kunnianloukkaus on saattanut menettää uskottavuuttaan, ja ihmiset käyttävät sen hyödyksi. Sen huomaa ihmisten toiminnasta varsinkin internetissä.

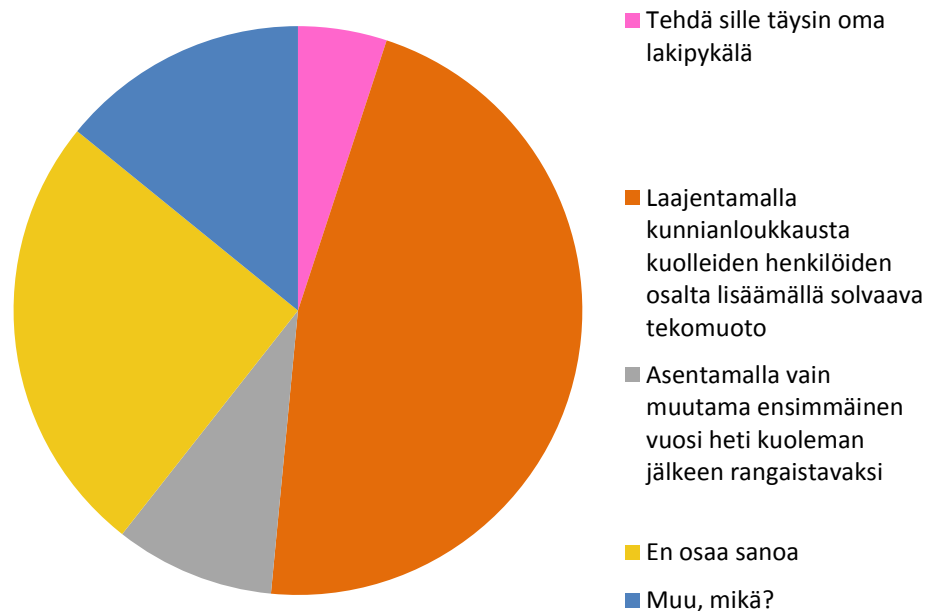
Näiden kysymysten jälkeen kysyin opinnäytetyöni kannalta tärkeän kysymyksen, eli pitäisikö kuolleisiin kohdistuva solvaaminen kriminalisoida. Vastaukset on havainnollistettuna kaaviossa 2:

Kaavio 2. Onko kuolleisiin kohdistuvan solvaamisen kriminalisointi tarpeellista?

Hieman alle puolet (46 %) vastanneista oli sitä mieltä, että kuolleiden solvaaminen pitäisi kriminalisoida, kun taas 34 % oli sitä mieltä, että kriminalisoinnille ei ole tarvetta. Heti huomaa, että ero näiden kahden vaihtoehdon välillä ei ole kovin suuri. Loput 20 % vastaajista eivät osanneet sanoa, mitä kriminalisoinnin kanssa pitäisi tehdä. Ilmiö oli monille vastaajille uusi, joten asia vaatii varmasti enemmän asian pohtimista ja sen vuoksi ”en osaa sanoa”-vastausten määrä on täysin ymmärrettävä.

Tämän kysymyksen lisäksi halusin selvittää, mikä olisi kyselyyn vastanneiden syyttäjien mielestä paras tapa kriminalisoida kuolleisiin kohdistuva solvaaminen. Vastaukset näkyvät kaaviossa 3:

Kaavio 3. Mikä olisi paras tapa kriminalisoida kuolleisiin kohdistuva solvaaminen internetissä?

Lähes puolet (46 %) kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että kuolleisiin kohdistuvan solvaamisen kriminalisointi tulisi tehdä laajentamalla kunnianloukkauspykälää kuolleiden henkilöiden osalta lisäämällä siihen solvaava tekemuoto. Kysymys oli monille haastava, eikä 25 % vastanneista osannut antaa mitään mielipidettä asiasta. Tähän pätee varmasti sama syy, jota pohdin aikaisemman kysymyksen kohdalla. 9 % oli sen kannalla, että kuoleman jälkeen tulisi olla muutama vuosi, jolloin solvaava tekemuoto olisi rangaistavaa. Tämä tarkoittaa sitä, että muutaman ensimmäisen vuoden aikana ihmisen kuoleman jälkeen julkaistu solvaava tai asiaton kirjoitus, kuva tai video olisi rangaistava teko. 5 % haluaisi kuolleisiin kohdistuvalle solvaavalle käytökselle täysin oman lakipykälän ja 14 % vastanneista ehdotti jotain muuta vaihtoehtoa. (Liite 3, kaavio J.)

Muutama ”muu, mikä?” -vaihtoehdon valinnut syyttäjä kertoi kannattavansa kunnianloukkauksen dekriminalisointia. Yksi syyttäjä oli samoilla linjoilla, mutta kertoi haluavansa silti että törkeä tekemuoto jäisi voimaan ja näin ollen solvaustyylinen tekemuoto voitaisiin lisätä törkeään kunnianloukkaukseen myös kuolleiden osalta sellaisissa tapauksissa, joissa solvaus toimitetaan lukuisten ihmisten tietoon. Toinen vastaaja oli sitä mieltä, että vaihtoehdot olisivat joko oma lakipykälä tai kunnianloukkauksen laajentaminen, mutta tunnusmerkistö tulisi heti selkeästi rajata vain vakaviin ja vahingollisiin tapauksiin.

Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että nykytilanne on hyvä, mutta kuolleita koskevaa lainkohtaa voisi tarkentaa koskemaan myös 1. momentin 2-kohdan mukaista muuta halventamista. Yksi vastaajista vastasi näin: ”*En kannata kriminalisointia – rikosoikeus ei*

ole lääke joka sairauteen” ja toinen syyttäjä oli samoilla linjoilla edellisen kanssa ja kirjoitti näin: ”Kaikkien ikävien asioiden yhteiskunnassa/ihmisten käyttäytymisessä ei tarvitse olla rikoksia. Ne voivat silti olla moraalisesti tuomittavia.”

Tässä ilmeni monta eri näkökulmaa asialle. Muutamat vastaajat olivat sitä mieltä, että kriminalisointi ei ole ratkaisu kaikkeen, eikä näin varmasti olekaan. Kuitenkin edes se, että asia saadaan esille, voisi vähentää tällaista toimintaa. Kuten aiemmin olen sanonut, monet eivät välttämättä edes ymmärrä miten heidän mustan huumorin sävyttävät kommentit tai pilakuvat kuolleiden läheisiin vaikuttavat. Kommentti siitä, että solvaustyyliset tekemuodot tulee rajata heti vakaviin ja vahingollisiin tapauksiin toi pohdittaviksi sen, millä määritellään vakava ja vahingollinen. Joillekin läheiselle niin sanottu vähäisempikin ilkeä, solvaava kommentti voi aiheuttaa paljon vahinkoa, kun taas toiselle läheiselle ei. Onkin välttämätöntä katsoa jokainen tapaus tapauskohtaisesti ja pohtia vahingollisuutta sen mukaan. Jos näin ei tehdä, voi tilanne riistäytyä käsistä suurien juttumäärien takia, sillä hyvinkin pieni ilkeys voi monista tuntua isolta.

Tapauksen tulisi mielestäni olla tavallisen kunnianloukkauksen tapaan asianomistajarikoksia. Näin ollen kaikki tapaukset eivät välttämättä johtaisi rikostutkintaan, vaan ainoastaan ne, joita läheiset pitävät vakavina ja vahingollisina loukkauksina heitä itseään kohtaan. Forss sanoi haastattelussa, että suurin osa kuolleita koskevien solvaustapauksen ilmoituksista tulee ulkopuolisilta. Forss kommentoi asiaa näin:

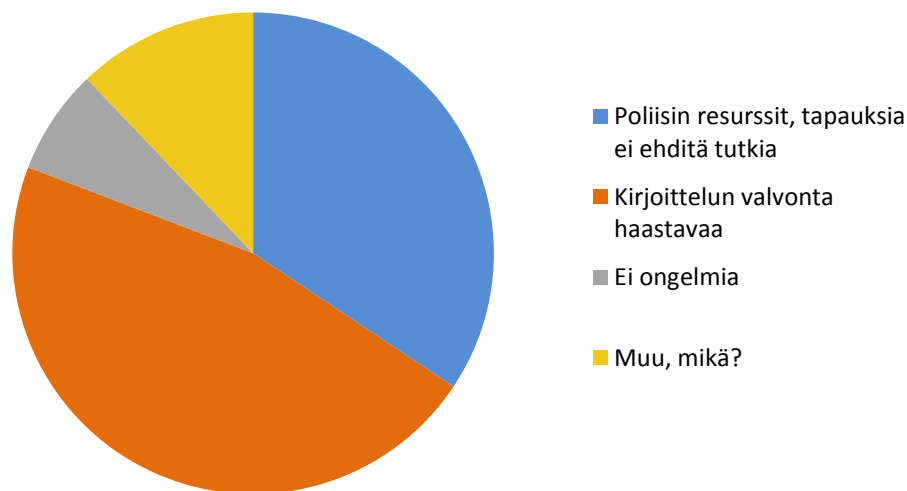
”Monesti ne tulee kyllä ihan ulkopuolisilta ne ilmoitukset, et siinä vaiheessa, kun sulla on joku läheinen kuollut nii sulla ei välttämättä voimat riitä siihen, että kättelet somesta et onks joku kirjoittanut jotain ja niin edespäin.”

Näin asia varmasti onkin, eivätkä kaikki läheiset onnekseen ole nähneet kirjoituksia läheistä kuollutta koskien. Forss sanoi, että jos kirjoituksissa ei täyty minkään rikoksen tunnusmerkistö, ei poliisilla ole myöskään tarvetta ilmoittaa asiasta omaisille. Jos kuolleen läheinen kuitenkin sellaisen jossain näkee ja teko loukkaa tai muulla tavalla vahingoittaa läheistä, pitäisi rikosilmoituksen olla mahdollinen vaihtoehto.

Monet kyselyyn vastanneista syyttäjistä olivat samaa mieltä Forssin kanssa siitä, että kuolleiden kunnian ja muiston loukkaaminen eli solvaava tekemuoto pitäisi olla rangaistavaa. Toteutustavassa oli kuitenkin paljon eri mielipiteitä, kuten ylempää näkyä. Forss otti haastattelussa esille solvaavan tekemuodon lisäämisen kunnianloukkauspykälään ja muutaman vuoden rangaistusajan kuoleman jälkeen. Ennen kuolleiden kunnianloukkauksen osalta oli 20 vuoden rangaistusaika. Tämä olisi Forssin mukaan kuitenkin aivan liian pitkä aika tähän rikokseen. Forssin mielestä esimerkiksi vuosi tai muu kohtuullinen suruaika läheisille olisi tässä tapauksessa sopiva. On epätodennäköistä, että joku odottaa ihmisen kuoleman jälkeen kaksi vuotta päästäkseen kirjoittamaan asiattomuuksia kuolleesta. Kirjoitukset ja kuvat lisätään usein heti kuolemantapauksen tullessa julki ja kestää hetken, että savu laskeutuu tai tulee uusi kuolemantapaus, jotta aiempi voidaan unohtaa. Forss ei usko, että tapaus enää muutaman vuoden jälkeen nousisi esille.

Mahdollisen tuomion osalta suurin osa kyselyyn vastanneista (75 %) oli sitä mieltä, että rangaistuksen tulisi olla sama kuin nykyisessä kunnianloukkauksessa. 16 % oli sitä mieltä, että kyseiseen toimintaan ei tarvitse mitään rangaistusta ja toiminta voi jäädä lailliseksi. 4 % halusi rangaistuksen kovemmaksi kuin kunnianloukkauksessa ja 5 % ei osannut sanoa mitä mieltä olivat. (Liite 3, kaavio K.) Forss oli haastattelussa sitä mieltä, että nykyisen kunnianloukkauksen rangaistus eli sakko on täysin riittävä myös kuolleiden osalta. Toiminta on täysin samanlaista kuin elossa olevien kohdallakin, joten sama rangaistus olisi sen vuoksi oikeudenmukaisin ratkaisu.

Halusin selvittää syyttäjiltä myös, mitkä voisivat olla mahdollisia ongelmia kriminalisoinnin osalta. Vastaukset näkyvät kaaviosta 4:

Kaavio 4. Mitkä voivat olla mahdollisia ongelmia kriminalisoinnin osalta?

Suurimmiksi ongelmiksi nousivat kuolleita koskevan solvaavan kirjoittelun valvonta ja poliisin resurssit, eli tapauksia ei ehditä tutkia. Monet kyselyyn vastanneet syyttäjät olivat sitä mieltä, että kirjoittelun valvonta ja poliisin resurssit, eli tapauksia ei ehditä tutkia, ovat molemmat mahdollisia ongelmia kriminalisoinnin osalta. 7 % mielestä ongelmia ei ole lainkaan ja kriminalisointi tulisi onnistumaan hyvin. 13 % oli sitä mieltä, että muita ongelmia voi tulla ja niitä on esimerkiksi se, että vain pieni osa tapauksista ylittäisi syytekynnyksen tai johtaisi syyksiluettavaan tuomioon saakka. Ongelmana pidettiin myös sitä, että kyseessä on varsin voimakkaasti subjektiivisesti koettavia asioita, kuten myös elävien kohdalla. Toisena ongelmana pidettiin sitä, ketkä olisivat asianomistajia tapauksissa. Henkilöt, jotka voivat toimia asianomistajina kuolleita koskevassa kunnianloukkauksessa, on kerrottu rikoslain 24:12§:ssa. Samat, läheisinä pidetyt henkilöt voisivat mielestäni toimia asianomistajina myös kuolleita koskevissa solvaustapauksissa.

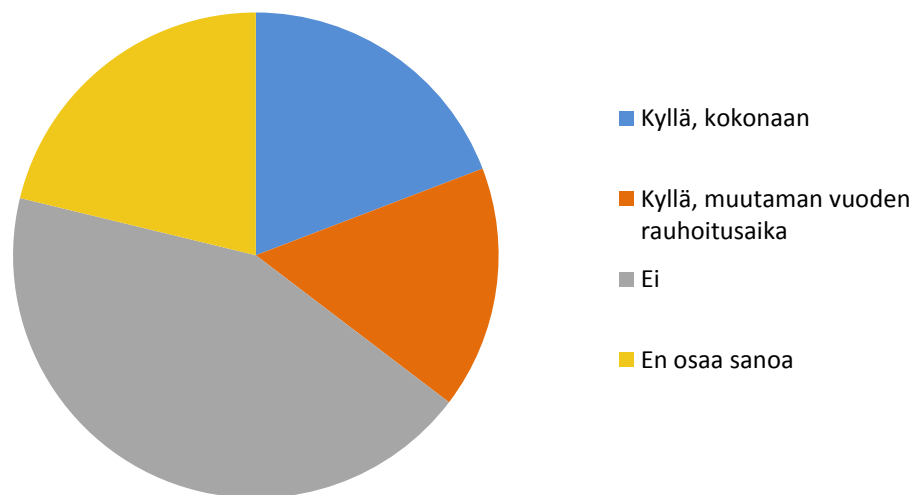
Forss nosti haastattelussa esille muutaman hänen mieleensä tulleen ongelman kriminalisointiin liittyen. Poliisin valvonta oli yksi mahdollinen ongelma ja se, että poliisi rajoittaa ja keskeyttää paljon juttuja resurssien takia. Toinen ongelma on televalvontaoikeudet. Oikeudet saadaan internetrikoksista, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta (Pakkokeinolaki 10:5§, 22.7.2011/806).

Pakkokeinojen, kuten televalvontaoikeuksien, käyttäminen on internetrikoksissa olennaista, esimerkiksi tietokoneen IP-osoitteen selvittämiseksi.

Forssin mukaan ihmisen kirjoittaessa Facebookiin tekstin, joka täyttäisi kunnianloukkauksen tunnusmerkistön, poliisi ei sillä perusteella saa televalvontaoikeuksia, sillä kunnianloukkauksen rangaistus on vain sakkoa. Kotimaiset keskustelupalstat ja palvelut ovat eri asia ja niihin voi televalvontaoikeudet saada, jos teko luokitellaan törkeäksi kunnianloukkaukseksi. Forss vertasi televalvontaoikeuksia kotietsintäoikeuteen, joka voidaan tehdä, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään puoli vuotta vankeutta (PakkokeinoL 8:2§). Hän sanoi, että nämä oikeudet eivät ole millään tavalla loogisessa suhteessa toisiinsa. Esimerkiksi jos poliisilla olisi tutkittavana rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta, ei poliisi saisi selvittää epäillyn tietokoneen IP-osoitetta, mutta saisi mennä epäillyn kotiin tutkimaan paikkoja ja etsimään esimerkiksi varastettua tavaraa.

Näiden lisäksi Forss mainitsi, että ongelmana on se, että vaikka Suomen pakkokeinolainsäädäntö saataisiin kuntoon televalvontaoikeuksien osalta, ympäristö internetissä on globaali ja muiden maiden lainsäädännöllä on myös vaikutusta asiaan. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka pakkokeinolakiimme tulisi muutoksia, se ei kuitenkaan tarkoita, että poliisi pystyisi selvittämään kaikki internetrikokset.

Viimeisenä kysyin yksityiselämää loukkaavan tiedon laajentamisesta kuolleiden osalta. Siihen saadut vastaukset näkee kaaviosta 5:

Kaavio 5. Pitäisikö yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen pykälää laajentaa kuolleiden osalta?

Suurin osa kyselyyn vastanneista (43 %) on sitä mieltä, että pykälää ei tarvitse laajentaa lainkaan. 20 % on sitä mieltä, että pykälä pitäisi laajentaa kokonaan ja 16 % on sitä mieltä, että jos muutaman vuoden rauhoitusaika lisättäisiin pykälään kuolleiden kohdalle, se riittäisi. 21 % vastanneista ei osannut sanoa, mikä olisi paras ratkaisu tähän. Forssin mielestä yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen tulisi olla laitonta myös kuolleiden osalta. Forss mainitsi haastattelussa, että sananvapaus internetissä on laaja ja varsinkin

kuolleiden osalta se on todella laaja. Kuolleiden osalta heidän koko yksityiselämä on vapaata riistaa kuoleman jälkeen, eli kuolleen hyvinkin henkilökohtaisista ja arkaluonteisista asioista voidaan puhua täysin vapaasti. Forss oli sitä mieltä, että sananvapauden ei tarvitsisi olla aivan näin laaja, vaan kuolleiden osalta tulisi yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä laajentaa esimerkiksi muutaman vuoden rauhoitusajalla.

Syyttäjien vastaukset jakaantuivat lähes kokonaan puoliksi yksityiselämää koskevan kysymyksen kohdalla. Hieman suurempi joukko kysymykseen vastanneista syyttäjistä oli sitä mieltä, että yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämistä ei tarvitse kriminalisoida kuolleiden osalta lainkaan. Alastonkuvan lähettäminen kuolleesta tai muun arkaluonteisen tiedon levittäminen, kuten kertominen alkoholiongelmasta tai sairauksista, menisi yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisenä elossa olevien henkilöiden kohdalla. Kuolleiden kohdalla kyseinen toiminta voi kuitenkin loukata kuolleen läheisiä.

Syyttäjien vastauksissa oli huomattava ero yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen ja kuolleita koskevan solvaavan tiedon levittämisen osalta. Syyttäjät olivat sitä mieltä, että solvaavan tekotavan tulisi olla rangaistavaa, mutta yksityiselämää koskevia tietoja voi kuolleesta levittää. Yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen edellyttää sitä, että tieto on totta. Ehkä sen takia on ajateltu, että se ei loukkaa omaisia niin paljon kuin kuolleen solvaaminen ja haukkuminen tai kuolemasta pilailu. Yksi kyselyyn vastannut syyttäjä mainitsi kuitenkin siitä, että yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen pykälää voitaisiin tarkentaa koskemaan kuolleita silloin, kun kyse on terveystiedoista ja niiden julkistaminen aiheuttaisi läheisissä lisäkärsimystä.

7 POHDINTAA

Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää, onko kuolleita koskeva solvaava ja asiaton kirjoittelu ja muu vastaava toiminta internetissä tarpeellista saada rangaistavaksi ja mitä mahdollisia ongelmia kriminalisointiin liittyy. Aiheesta ei ole paljon puhuttu tai kirjoitettu, ja sen vuoksi lähdemateriaalia oli hyvin vähän kirjojen muodossa. Suurin osa materiaalista löytyi internetistä, joka toisaalta sopii aiheeseen. Ennen tutkimuksen aloittamista en tiennyt aiheesta sen enempää kuin että tällaisia tapauksia on ja niitä olin muutamia itsekkin nähnyt. Olikin todella mielenkiintoista tutustua aiheeseen ja oppia itse paljon tutkimuksen aikana.

Tutkimuksessa ilmeni vastaukset tutkimuskysymyksiini, ja niiden perusteella kuolleita koskeva solvaava ja asiaton kirjoittelu ja muu vastaava toiminta internetissä tulisi olla rangaistavaa. Pykälä pitäisi kuitenkin rajata niin, että se koskee vain vakavimpia ja vahingollisimpia tapauksia. Mahdollisia ongelmia kriminalisoinnin osalta ovat valvonnan haastavuus ja poliisin resurssit, eli juttuja ei ehditä tutkia ja niiden tutkinta usein keskeytetään. Myös pakkokeinolain puolelta löydettiin ongelma, kun televalvontaoikeuksia ei saada perusmuotoisissa kunnianloukkaustapauksissa, joten kirjoittajan tietokoneen IP-osoitetta ei välttämättä päästä selvittämään.

Luotettavuuden kannalta koen tutkimukseni olevan melko luotettava. Lähetin www-kyselyn kaikkiin Suomen syyttäjänvirastoihin sen takia, että halusin mahdollisimman monta vastausta, jotta tutkimukseni luotettavuus olisi mahdollisimman hyvä. Jos olisin lähettänyt kyselyn esimerkiksi vain pääkaupunkiseudun syyttäjille tai Lapin syyttäjille, voisi vastaukset olla erilaisia kuin nyt. Kyselyyn vastasi 56 syyttäjää ja pidän lukua melko hyvänä. En pysty analysoimaan, olisivatko vastaukset muuttuneet paljon, jos olisin saanut niitä enemmän, vai olisiko vastausten erot vain vahvistuneet.

Haastattelun osalta valitsin haastateltavaksi henkilön, joka tiesi asiasta. Tiesin, että haastateltavalla on kokemuksia kyseisestä toiminnasta, ja että hän on myös itse kiinnostunut ja perehtynyt aiheeseen. Koin, että tämän vuoksi sain haastattelusta eniten irti. Haastateltavan asiantuntemuus lisää haastattelun luotettavuutta ja näin ollen koko tutkimuksen luotettavuutta.

Oman arvioni mukaan tutkimus onnistui suunnitellusti. Nyt jälkeenpäin ajateltuna tekisin työni samalla tavalla ja samassa järjestyksessä. Ainoa muutos, jonka tekisin, olisi se, että lähettäisin kyselyn syyttäjille aikaisemmin, jotta he saisivat rauhassa vastata siihen ja minulle jäisi hyvin aikaa vastausten analysointiin. Aikaa tutkimuksen tekemiseen meni aika paljon. Pohdin pitkään aihetta, ja sen päätettyä aloin etsiä materiaalia ja muuta tietoa aiheesta. Varsinaiseen kirjoitusvaiheeseen minulla meni vajaa kaksi kuukautta, sillä olin tehnyt niin paljon alkuselvitystä ja perehtynyt aiheeseen etukäteen. Suurin osa ajasta meni hyvien lähteiden löytämiseen, sillä kirjallisuutta aiheesta ei paljoa ole, kuten aiemmin mainitsin.

Mielenkiintoisin vaihe tutkimuksessa oli haastattelu, kun pääsin vuorovaikutukseen henkilön kanssa, joka tietää aiheesta ja on perehtynyt siihen. Haastateltavan positiivinen suhtautuminen haastatteluun ja yleisesti hänen halunsa osallistua tutkimukseen oli hienoa. Kyselyn vastausten lukeminen ja analysointi oli myös todella mielenkiintoista, sillä minulla ei ollut mitään ennako-oletusta siitä, mitä syyttäjät ovat asiasta mieltä. Suuri joukko syyttäjiä vastasi kyselyyn, ja se oli myös erityisen ilahduttava asia.

Saavutin tavoitteet, jotka olin tutkimukselle asettanut ja sain vastaukset tutkimuskysymyksiin. Niiden perusteella olen sitä mieltä, että kuolleita koskevan solvaavan kirjoittelun ja muun vastaavan toiminnan kriminalisointia tulisi harkita vakavasti. Mielestäni kuolleiden ihmisten läheisten ei tarvitse kokea lisäkärsimystä sen vuoksi, että joku kirjoittelee kuolleesta asiattomuuksia internetissä. Toivon herättäväni keskustelua aiheesta tällä opinnäytetyöllä ja näin ollen pystyväni muuttamaan ihmisten asenteita ja ajatusmaailmaa tällaisesta toiminnasta.

LÄHTEET

Aro, Sari 30.9.2014: Oikeusministeri: Kunnianloukkausten poistoa rikosoikeudesta pitää tutkia. Luettavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-7496192>. Luettu: 25.1.2017.

Brottsbalk (1962:700). Luettavissa: <https://lagen.nu/1962:700>. Luettu: 19.1.2017.

Dunkels, Elza 2016: Nätmobbning, näthat och nätkärlek - kunskap och strategier för en bättre vardag på nätet. Stockholm, Gothia Fortbildning.

Facebook, Rajat kiinni – Kansanliike –ryhmä. Luettavissa: <https://www.facebook.com/groups/rajat.kiinni.kansanliike/?fref=ts>. Luettu: 19.9.2016.

Forss, Marko 2014: Fobban sosiaalisen median selviytymisopas. Helsinki, Crime time.

Forss, Marko 18.9.2014: Kunnianloukkauksen dekriminointi. Luettavissa: <http://markofobbaforss.puheenvuoro.uusisuomi.fi/176235-kunnianloukkauksen-dekriminointi>. Luettu: 17.9.2016.

Forss, Marko 2017: Helsingin poliisilaitoksen nettipoliisi. Haastattelu 9.1.2017.

Hallituksen esitys 184/1999: Eduskunnalle yksityisyyden, rauhan ja kunnian loukkaamista koskevien rangaistussäännösten uudistamiseksi.

Hallituksen esitys 54/2002: Eduskunnalle laiksi sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Hallituksen esitys 19/2013: Eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun 7 §:n ja poliisilain 5 luvun 9 §:n muuttamisesta.

Hamarus, Päivi 2008: Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki, Kirjapaja Oy.

Happonen, Päivi 19.9.2016: Tutkinnanjohtaja: Törkeästä kuolemantuottamuksesta epäilty kuuluu Vastarintaliikkeen perustajiin. Luettavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-9177628>. Luettu: 22.1.2017.

Heikkilä, Tarja 2010: Tilastollinen tutkimus. Helsinki, Edita Prima Oy.

Heinonen, Jarmo 2016. Video Yle.fi-sivuilla - Nettipoliisi: Vihapuhe pitäisi määritellä uudelleen. Katsottavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-9187053>. Katsottu: 23.1.2017.

Helsingin Sanomat: Suomen vastarintaliike on uusnatsijärjestö. Luettavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002921478.html>. Luettu: 7.2.2017.

Hienola, Eriikka 23.12.2012: Kadonnut Arttu Ollila löytyi romahtaneesta lumiluolasta. Luettavissa: <http://www.ksml.fi/kotimaa/Kadonnut-Arttu-Ollila-1%C3%B6ytyi-romahtaneesta-lumiluolasta/193212>. Luettu: 8.2.2017.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Gaudeamus.

Husu, Jaakko; Mutanen, Anu; Pohjolainen, Teuvo 2005. Kirjoitetaan juridiikkaa. 2. uudistettu painos. Helsinki, Talentum Media Oy.

Hyvärinen, Inka 31.8.2016: Henkisen väkivallan rangaistavuus pahoinpitelyrikoksena. Turun yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. Tutkielma.

J, Ilja 7.12.2016: Erikoinen Oaklandin tulipalo – Satanistit kuolivat liekkimereen, satanististen rituaalien alttarilla. Luettavissa: <http://mvlehti.net/2016/12/07/erikoinen-oaklandin-tulipalo-satanistit-kuolivat-liekkimereen-satanististen-rituaalien-alttarilla/>. Luettu: 22.1.2017.

Järvinen, Petteri 2007: Netissä tyhmyys tiivistyy helpommin. Luettavissa: http://www.stat.fi/artikkelit/2007/art_2007-12-21_001.html. Luettu: 13.9.2016

Karhula, Päivikki: Vihapuheesta tuli puheenaihe. Luettavissa: <https://sananvapauteen.fi/artikkeli/2315>. Luettu: 22.1.2017.

Kauppinen, Juha & Tamminen, Tuomo 21.8.2015a: Nettikiusaaminen hukkuu tilastoihin. Luettavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/a1440045624622>. Luettu: 17.9.2016,

Kauppinen, Juha & Tamminen, Tuomo 21.8.2015b: Koulukiusaaminen siirtyi pihoilta nettiin – nyt kiusaaja seuraa kotiin asti. Luettavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/a1440045854277>. Luettu: 17.9.2016.

Kettunen, Mika 2013: Kunnianloukkaus internetissä. Karelia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Knowyourmeme.com: Amanda Todd's Death – todding trend YOLO. Luettavissa: <http://knowyourmeme.com/photos/420046-amanda-todds-death>. Luettu: 25.1.20176.

Kunnianloukkaus ja muut rikosnimikkeet sosiaalisessa mediassa. Luettavissa: <https://law1.fi/2015/02/15/kunnianloukkaus-ja-muut-rikosnimikkeet-sosiaalisessa-mediassa/>. Luettu 17.9.2016.

Koivuranta, Esa 1.1.2017: Tytär kuoli, netin vihapuhe vain jatkui – isä sai tarpeekseen: "Haluammeko tällaista Suomea? Kysyn sitä jokaiselta". Luettavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-9381257>. Luettu: 22.1.2017.

Koskinen, Pekka 2013: Yleisiä kysymyksiä. Rikosoikeuden yleiset opit ja rikosvastuun perusteet. Teoksessa: Rikosoikeus. Lappi-Seppälä, Tapio; Helenius, Dan; Koskinen, Pekka; Majanen, Martti; Melander, Sakari; Nuotio, Kimmo; Nuutila, Ari-Matti; Ojala, Timo; Rautio, Ilkka. 4.painos. Helsinki, Talentum Media Oy. Luettavissa: [https://fokus-almatalent-fi.polamk.idm.oclc.org/teos/GAIBCXJTBF#/kohta:RIKOSOIKEUS\(\(20\)\)](https://fokus-almatalent-fi.polamk.idm.oclc.org/teos/GAIBCXJTBF#/kohta:RIKOSOIKEUS((20))).

Luettu: 8.2.2017.

Luxen, Micah 13.10.2012: Amanda Todd: Bullied girl's memorial pages targeted by negative messages. Luettavissa: https://www.thestar.com/news/canada/2012/10/13/amanda_todd_bullied_girls_memorial_pages_targeted_by_negative_messages.html. Luettu: 21.9.2016.

Lämsä, Anna-Liisa (toim.) 2009: Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä, PS-kustannus.

Mannerheimin lastensuojeluliitto, Nettikiusaaminen. Luettavissa: http://www.mll.fi/nuortennetti/mina_ja_media/nettikiusaaminen/. Luettu: 17.9.2016.

MTV 8.9.2011: Poliisi: Karoliina Kesti hukkui. Luettavissa: <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/poliisi-karoliina-kesti-hukkui/1943600>. Luettu: 30.1.2017.

MTV 10.12.2016: Oaklandin palossa kuolleen Hannan isä aikoo tehdä rikosilmoituksen netin törkykirjoittelusta. Luettavissa: <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/oaklandin-palossa-kuolleen-hannan-isa-aikoo-tehda-rikosilmoituksen-netin-torkykirjoittelusta/6206776>. Luettu: 22.1.2017.

Mäkinen, Olli 2006: Internet ja etiikka. Helsinki, BTJ Kirjastopalvelu.

Nuotio, Kimmo 2015: Vihapuheen rikosoikeudellinen sääntely. Teoksessa Vihapuhe Suomessa. Riku Neuvonen. Helsinki, Edita.

Nuutila, Ari-Matti & Majanen, Martti 2013: Rikoslajit, luku 13. Teoksessa: Rikosoikeus. Lappi-Seppälä, Tapio; Helenius, Dan; Koskinen, Pekka; Majanen, Martti; Melander, Sakari; Nuotio, Kimmo; Nuutila, Ari-Matti; Ojala, Timo; Rautio, Ilkka. 4.painos. Helsinki, Talentum Media Oy. Luettavissa: [https://fokus-almatalent-fi.polamk.idm.oclc.org/teos/GAIBCXJTBF#/kohta:RIKOSOIKEUS\(\(20\)\)](https://fokus-almatalent-fi.polamk.idm.oclc.org/teos/GAIBCXJTBF#/kohta:RIKOSOIKEUS((20))). Luettu: 8.2.2017.

Ollila, Riitta 2004: Sananvapaus. Helsinki, Tietosanoma.

Pekola, Jere 2015: ÄLÄ OTA SITÄ VAKAVASTI: Näkökulmia yhteiskunnallisesti hyväksytyyn huumorin rajoihin ja niiden rikkomiseen valtamediassa. Oulun ammattikorkeakoulu. Tutkielma.

Pelkonen, Linda 21.9.2016: Poliisiylijohtaja: Vihapuhe pitäisi kieltää laissa. Luettavissa: <https://www.uusisuomi.fi/kotimaa/204426-poliisiylijohtaja-vihapuhe-pitaisi-kieltaa-laissa>.
Luettu: 22.1.2017.

Pilke, Antti 23.9.2016: Nettipoliisi: Vihapuhe pitäisi määritellä uudelleen. Luettavissa: <http://yle.fi/uutiset/3-9187053>. Luettu: 22.1.2017.

Poliisin internet-sivut: Internetiin liittyviä rikoksia ja ohjeita niiden hoitamiseen. Luettavissa: https://www.poliisi.fi/tietoa_poliisista/poliisit_sosiaalisessa_mediassa/nettipoliisi/internetiin_liittyvia_rikoksia. Luettu: 13.9.2016.

Pöyhkäri, Reetta; Haara, Paula; Raittila, Pentti 2013: Vihapuhe sananvapautta kaventamassa. Tampere, Juvenes Print.

Quickmeme.com: Karoliina Kesti. Luettavissa: <http://www.quickmeme.com/meme/352xmg>. Luettu: 30.1.2017.

Remahl, Jarkko 15.8.2014: Nettipoliisi saa ilmoituksia kunnianloukkauksista päivittäin. Luettavissa: http://yle.fi/uutiset/nettipoliisi_saa_ilmoituksia_kunnianloukkauksista_paivittain/7411643.
Luettu: 13.9.2016.

Rimaila, Elisa 13.10.2012: Teinityttö musertui nettikiusaamisen alla – riisti henkensä. Luettavissa: <http://www.iltasanomat.fi/ulkomaat/art-2000000548384.html>. Luettu: 21.9.2016.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005: Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere, Vastapaino.

Sevilä, Merja 2009: Nettikiusaaminen nuorisotyön haasteena. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Siljamäki, Jaana 18.3.2014: Kunnianloukkausjutut eivät etene alkua pidemmälle, Yle Uutiset. Luettavissa: http://yle.fi/uutiset/kunnianloukkausjutut_eivat_etene_alkua_pidemmalle/7142167. Luettu: 17.9.2016.

Suomen vastarintaliike – kotisivut. Luettavissa: <http://www.vastarinta.com/>. Luettu: 7.2.2017.

Suomi sanakirja. Luettavissa: www.suomisanakirja.fi/solvata. Luettu: 20.1.2017.

Tiilikka, Päivi 2010: Sananvapaus, yksilönsuoja ja lähdesuoja Ruotsissa, Norjassa ja Alankomaissa sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä.

Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 54/2010. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76249/omml_54_2010_selvitys.pdf?sequence=1. Luettu: 18.1.2017.

Thorslund, Ewa 2007: Nuoret, netti ja mobiili - Kodin turvaopas. Hämeenlinna, Karisto Oy.

Vainio, Juha 1.4.2015: Selvitettyjen kunnianloukkausten määrä romahti – Poliisi lopettaa tutkinnan, jos ”perustemppu” ei auta. Kaleva.fi. Luettavissa: <http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/selvitettyjen-kunnianloukkausten-maara-romahti-poliisi-lopettaa-tutkinnan-jos-perustemppu-ei-auta/693566/>. Luettu: 17.9.2016.

Vihavainen, Suvi 21.8.2015: Yhä useampi ilmoittaa nettisolvauksista poliisille – kielenkäyttö on koventunut. Luettavissa: <http://www.hs.fi/kotimaa/a1440120275125> Luettu: 17.9.2016.

Vuokila, Heidi 2013: Nettikiusaaminen uutena ilmiönä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Väestöliiton www-sivut. Luettavissa: http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/henkinen-vakivalta/. Luettu: 10.2.2017.

Yle Uutiset 7.9.2014: Facebookissa helppo herjata ilman rangaistusta. Luettavissa: http://yle.fi/uutiset/facebookissa_helppo_herjata_ilman_rangaistusta/7455950. Luettu: 13.9.2016

Ylilauta.org, keskustelu: Jimi oli nisti ja sekakäyttäjä jostain 15-vuotiaasta lähtien. Luettavissa: <https://ylilauta.org/satunnainen/> (keskustelu poistettu). Luettu: 17.9.2016.

Ylilauta.org, keskustelu: Suomalainen Hanna kuoli ja nyt isä syyttää nettiä. Luettavissa: <https://ylilauta.org/satunnainen/60277760>. Luettu: 22.1.2017.

LIITE 1 Haastattelurunko

TEEMAHAASTATTELU

Haastateltavalle poliisille tehtyjä kysymyksiä koskien kuolleiden solvaamista internetissä ja sen kriminalisoinnin mahdollisuuksista.

Haastateltava:

- 1) Marko Forss. Forss on toiminut poliisina 19 vuotta, josta viimeiset 9 vuotta hän on toiminut nettipoliisina Helsingin poliisilaitoksella.

Teema 1: Kuolleiden nettikiusaaminen

Oletko törmännyt kuolleiden nettikiusaamiseen tai kuolleiden solvaamiseen?

Kuinka moneen tapaukseen olet törmännyt?

Millaisia tapaukset ovat olleet?

Milloin törmäsit kyseiseen ilmiöön ensimmäisen kerran? Onko uusi ilmiö?

Mitkä ovat mahdollisia syitä kuolleiden solvaamiselle ja herjaamiselle?

Onko sinulle tullut tapauksia eteen töiden puolesta?

Kuinka moni tapaus on edennyt johonkin?

Miten tapauksiin puututaan/puututaanko lainkaan?

Teema 2: Sananvapaus

Missä sananvapauden raja menee internetissä?

Mitä netissä voi kirjoittaa ja miksi?

Teema 3: Kunnianloukkauksen dekriminalisointi

Mitä mieltä olet kunnianloukkauksen dekriminalisoinnista?

Voiko se vaikuttaa kuolleiden nettikiusaamisen kriminalisoimiseen?

Teema 4: Kuolleiden nettikiusaamisen kriminalisointi

Millaisia hyötyjä ja haittoja kuolleiden nettikiusaamisen kriminalisoinnilla voisi olla?

Vähentäisikö kriminalisointi asiatonta kirjoittelua kuolleista?

Onko kriminalisointi tarpeellista ja minkä takia?

Millaiset tuomiot olisivat sopivat tekijöille?

Kuolleiden kiusaaminen ja solvaaminen internetissä

1. Oletko törmännyt kuolleiden ihmisten solvaamiseen internetissä? Jos vastasit "En", siirry 5. kysymykseen. *

- Kyllä
 En

2. Kuinka moneen tapaukseen?

- 1-4
 5-10
 Useampaan kuin 10

3. Missä olet törmännyt kuolleiden solvaamiseen internetissä?

- Kuolleen muistosivulla
 Keskustelupalstoilla
 Facebookissa

Muualla, missä?

4. Milloin törmäsit kyseiseen toimintaan ensimmäisen kerran?

- Alle vuosi sitten
 1-5 vuotta sitten
 Yli 5 vuotta sitten

5. Onko sinulla ollut kuolleiden solvaamiseen liittyviä tapauksia töiden puolesta? Jos vastasit "Ei", siirry 8. kysymykseen. *

- Kyllä
- Ei

6. Onko tapauksista nostettu syytteitä?

- Kyllä, useita
- Kyllä, muutamia
- Ei ole

7. Ovatko epäillyt saaneet tuomioita?

- Kyllä
- Ei

8. Mitä mieltä olet kunnianloukkauksen dekriminalisoinnista? *

- Kannatan
- En kannata
- En osaa sanoa

9. Kuolleisiin kohdistuvan solvaamisen kriminalisointi, onko tarpeellista? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

10. Mikä olisi paras tapa kriminalisoida kuolleisiin kohdistuva solvaaminen internetissä? *

- Tehdä sille täysin oma lakipykälä
 - Laajentamalla kunnianloukkausta kuolleiden henkilöiden osalta lisäämällä solvaava tekemuoto
 - Asettamalla vain muutama ensimmäinen vuosi heti kuoleman jälkeen rangaistavaksi myös solvausten osalta
 - En osaa sanoa
 - Muu, mikä?
 -
-

11. Mikä olisi sopiva tuomio kuolleita koskevasta solvaamisesta? *

- Sama kuin kunnianloukkauksessa
- Kovempi kuin kunnianloukkauksessa
- Ei mikään
- En osaa sanoa

12. Mitkä voivat olla mahdollisia ongelmia kriminalisoinnin osalta? *

- Poliisin resurssit, tapauksia ei ehditä tutkia
- Kirjoittelun valvonta haastavaa
- Ei ongelmia
- Muu, mikä?

13. Pitäisikö yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen pykälää laajentaa kuolleiden osalta? *

- Kyllä, kokonaan
- Kyllä, muutaman vuoden rauhoitusaika
- Ei
- En osaa sanoa

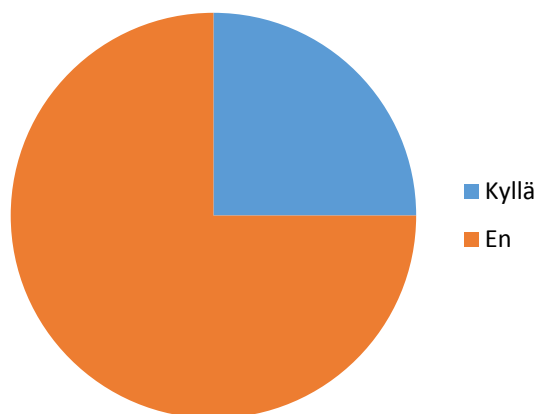
LIITE 3 Webropol – kyselyn vastaukset

Kuolleiden kiusaaminen ja solvaaminen internetissä

Kaavio A: Oletko törmännyt kuolleiden ihmisten solvaamiseen internetissä? Jos vastasit "En", siirry kysymykseen numero 5.

Vastaajien määrä: 56

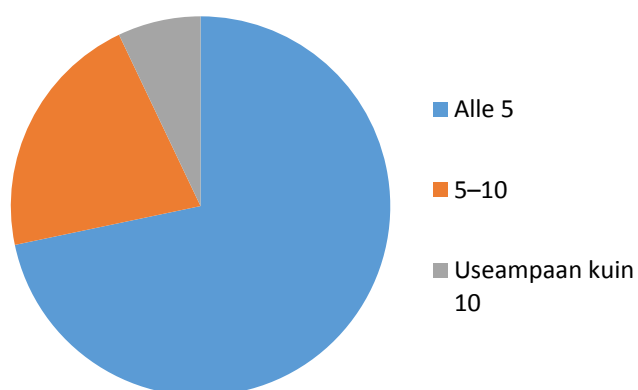
Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Kyllä	14	25%
En	42	75%

Kaavio B: Kuinka moneen tapaukseen?

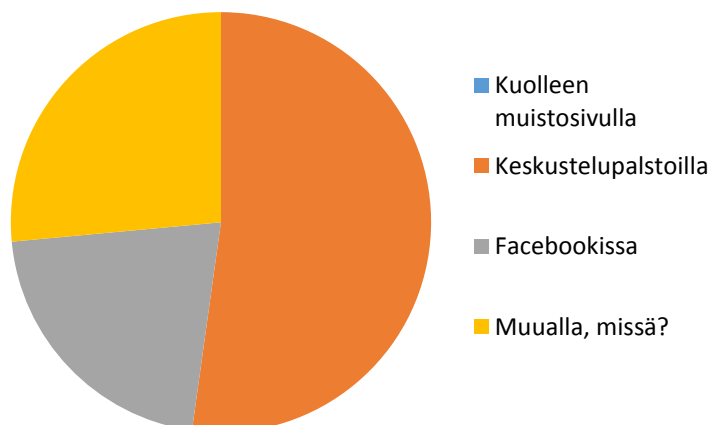
Vastaajien määrä: 14

Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
1-4	10	71,43%
5-10	3	21,43%
Useampaan kuin 10	1	7,14%

Kaavio C: Missä olet törmännyt kuolleiden solvaamiseen?

Vastaajien määrä: 14, valittujen vastausten lukumäärä: 19

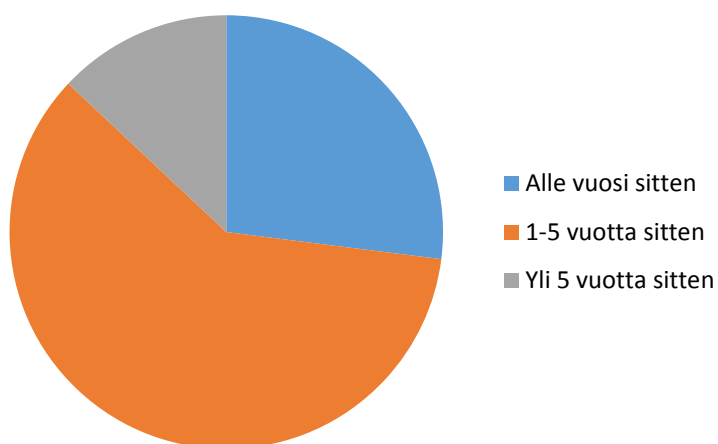
Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Kuolleen muistosivulla	0	0%
Keskustelupalstoilla	10	71,43%
Facebookissa	4	28,57%
Muualla, missä?	5	35,71%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset:

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Muualla, missä?	Tapauksia koskevissa uutisissa
Muualla, missä?	What's up
Muualla, missä?	Historiaa käsittelevässä kirjallisuudessa
Muualla, missä?	Järjestön kotisivut
Muualla, missä?	Lehdissä

Kaavio D: Milloin törmäsit kyseiseen toimintaan ensimmäisen kerran?

Vastaajien määrä: 15

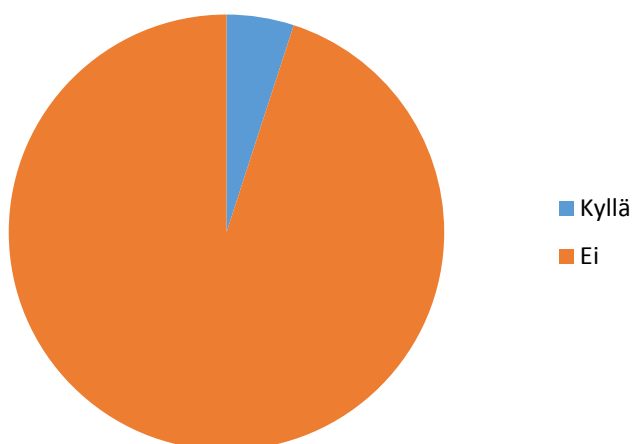

Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Alle vuosi sitten	4	26,67%
1-5 vuotta sitten	9	60%
Yli 5 vuotta sitten	2	13,33%

Kaavio E: Onko sinulla ollut kuolleiden solvaamiseen liittyviä tapauksia töiden puolesta?

Jos vastasit "Ei", siirry kysymykseen numero 8.

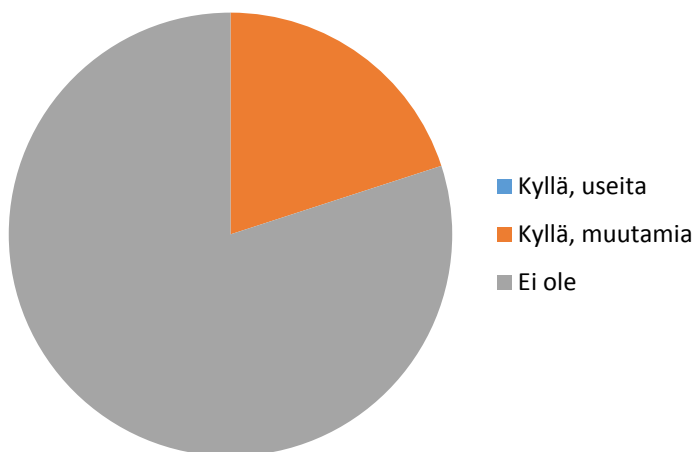
Vastaajien määrä: 56

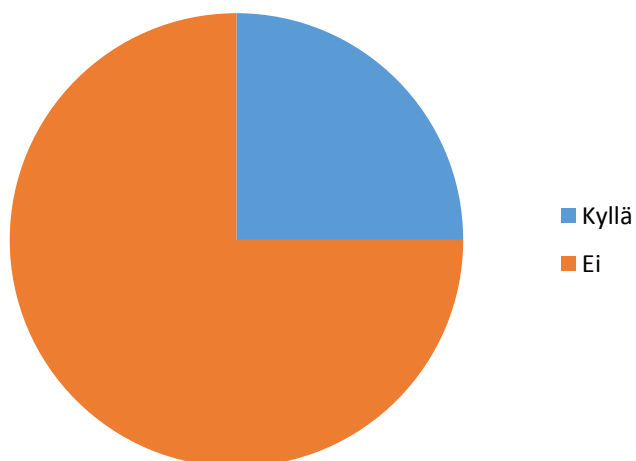
Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Kyllä	3	5,36%
Ei	53	94,64%

Kaavio F: Onko tapauksista nostettu syytteitä? Vastaajien määrä: 5

Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Kyllä, useita	0	0%
Kyllä, muutamia	1	20%
Ei ole	4	80%

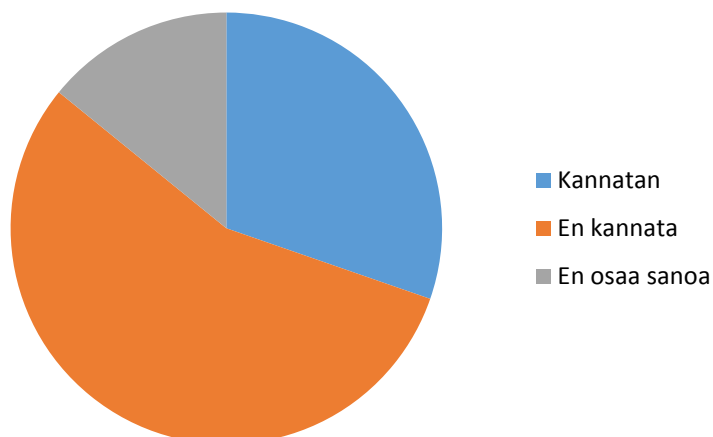
Kaavio G: Ovatko epäillyt saaneet tuomioita? Vastaajien määrä: 4

Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Kyllä	1	25%
Ei	3	75%

Kaavio H: Mitä mieltä olet kunnianloukkauksen dekriminisoinnista?

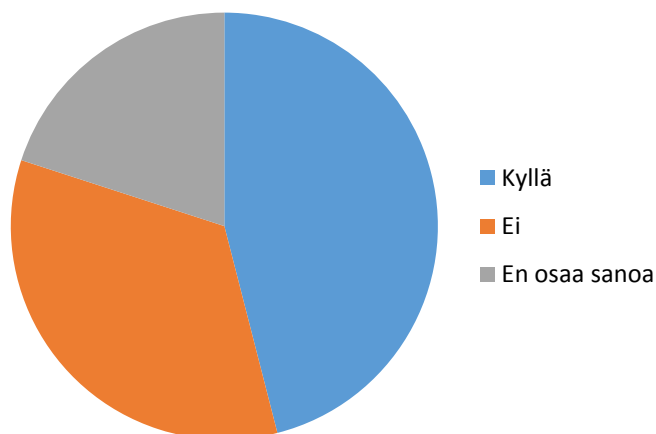
Vastaajien määrä: 56

Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Kannatan	17	30,36%
En kannata	31	55,36%
En osaa sanoa	8	14,29%

Kaavio I: Onko kuolleisiin kohdistuvan solvaamisen kriminalisointi tarpeellista?

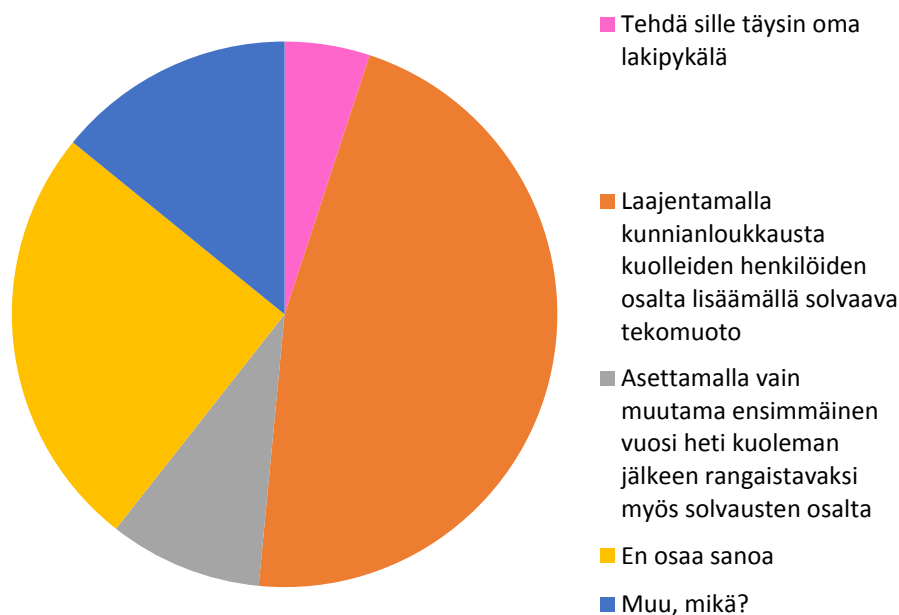
Vastaajien määrä: 56

Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Kyllä	26	46,43%
Ei	19	33,93%
En osaa sanoa	11	19,64%

Kaavio J: Mikä olisi paras tapa kriminalisoida kuolleisiin kohdistuva solvaaminen internetissä?

Vastaajien määrä: 56

Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Tehdä sille täysin oma lakipykälä	3	5,36%
Laajentamalla kunnianloukkausta kuolleiden henkilöiden osalta lisäämällä solvaava tekemuoto	26	46,43%
Asettamalla vain muutama ensimmäinen vuosi heti kuoleman jälkeen rangaistavaksi myös solvausten osalta	5	8,93%
En osaa sanoa	14	25%
Muu, mikä?	8	14,29%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset:

Vastausvaihtoehdot	Teksti
Muu, mikä?	Noin yleensä niin kannattaisin kunnianloukkauksen normitekemuodon dekriminalisointia, sen sijaan törkeissä tapauksissa tulisi edelleen olla rangaistavaa (mahdollisesti tarvittavat korjaukset tunnusmerkistöön tämän osalta mahdollisia). Tällöin voisi myös kuolleen henkilön osalta lisätä solvaaminen esim. tapauksissa, jossa toimitetaan solvaus lukuisten ihmisten tietoon.
Muu, mikä?	Mikäli nähtäisiin tarve kriminalisoida, joko oma lakipykälä tai kunnianloukkauksen laajentaminen. Kriminalisointi tulisi kuitenkin jo tunnusmerkistössä kyetä selkeästi rajaamaan vain oikeasti vakaviin ja vahingollisiin tapauksiin.
Muu, mikä?	ks kysymys 13

Muu, mikä?	En kannata kriminalisointia - rikosoikeus ei ole lääke joka sairauteen.
Muu, mikä?	Kaikkien ikävien asioiden yhteiskunnassa/ihmisten käyttäytymisessä ei tarvitse olla rikoksia. Ne voivat silti olla moraalisesti tuomittavia.
Muu, mikä?	RL 24: 9 § 2 sisältää jo rang.säännöksen, ei enmpää tarvetta kriminalisointiin
Muu, mikä?	nykytilanne on OK, mutta lainkohtaa voitaisiin tarkentaa koskemaan myös 1 mom 2-kohdan mukaista muuta halventamista. Yksityiselämää loukkaavaa tiedon levittämistä koskevaa pykälää voitaisiin kenties myös tarkentaa koskemaan kuolleita silloin, kun kyse on terveystiedoista ja niiden julkistaminen aiheuttaisi kärsimystä läheisissä. Sinänsä katson, että jo nyt laissa on keinoja puuttua asiaan.
Muu, mikä?	Kunnianloukkaukset pitäisi olla rangaistavia vain vakavimmissa tapauksissa

Kaavio K: Mikä olisi sopiva tuomio kuolleita koskevasta solvaamisesta?

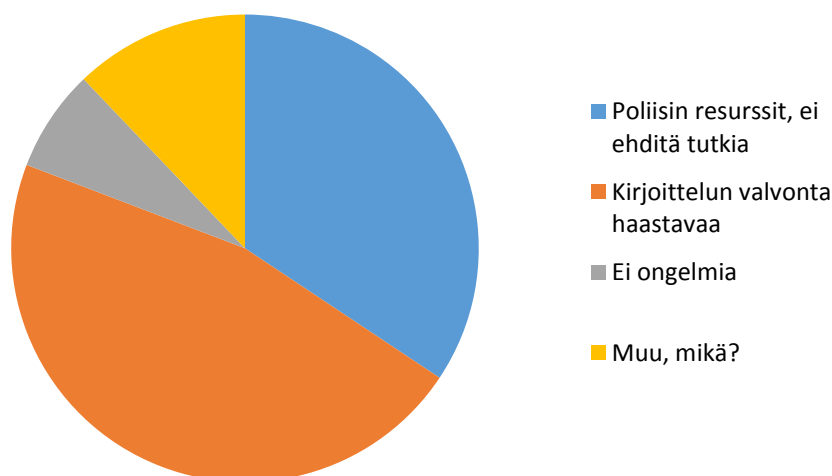
Vastaajien määrä: 56

Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Sama kuin kunnianloukkauksessa	42	75%
Kovempi kuin kunnianloukkauksessa	2	3,57%
Ei mikään	9	16,07%
En osaa sanoa	3	5,36%

Kaavio L: Mitkä voivat olla mahdollisia ongelmia kriminalisoinnin osalta?

Vastaajien määrä: 56

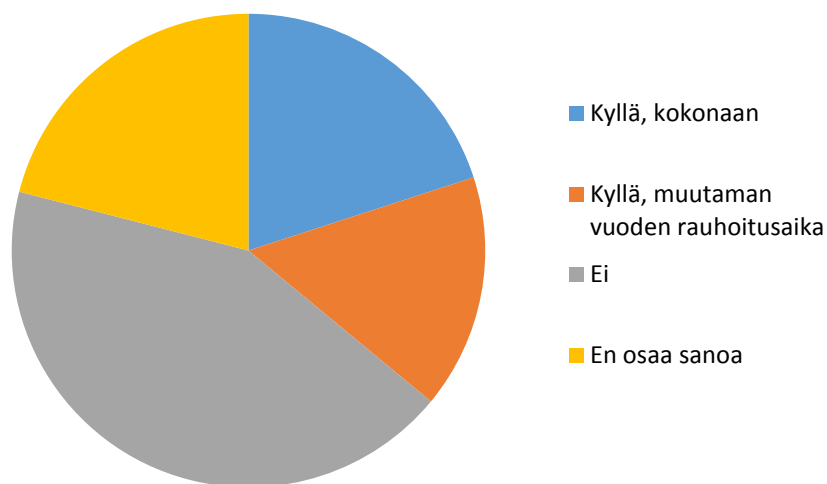
Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Poliisin resurssit, tapauksia ei ehditä tutkia	19	33,93%
Kirjoittelun valvonta haastavaa	26	46,43%
Ei ongelmia	4	7,14%
Muu, mikä?	7	12,5%

Avoimeen tekstikenttään annetut vastaukset:

Vastausvaihtoehdot	Prosentti
Muu, mikä?	Sekä resurssit että valvonnan haastavuus. Lisäksi luultavasti vain pieni osa tapauksista ylittäisi syytekynnyksen tai johtaisi ainakaan syyksilukevaan tuomioon saakka.
Muu, mikä?	molemmat yllä mainitut
Muu, mikä?	Poliisin resurssiongelmiensa lisäksi ongelmana se, ketkä olisivat asianomistajia.
Muu, mikä?	sekä 1 ja 2 kohta
Muu, mikä?	Kriminalisointi ei ole tarpeen.
Muu, mikä?	sekä resurssit että valvonta ja myös se, että kyse on varsin voimakkaasti subjektiivisesti koettavista asioista, kun myös elävien kohdalla.
Muu, mikä?	Resurssit, tutkinta, valvonta

Kaavio M: Pitäisikö yksityiselämää loukkaavan tiedon levittämisen pykälää laajentaa kuolleiden osalta?

Vastaajien määrä: 56

Vastausvaihtoehdot	N	Prosentti
Kyllä, kokonaan	11	19,64%
Kyllä, muutaman vuoden rauhoitusaika	9	16,07%
Ei	24	42,86%
En osaa sanoa	12	21,43%